

International
Commission
of Jurists

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ
การประชุมคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติสมัยที่ 119
นครเจนีวา วันที่ 6 ถึง 29 มีนาคม พ.ศ. 2560

คำแถลงร่วมโดยคณะกรรมการนักนิติศาสตร์สากลและ
ศูนย์ทนายความเพื่อสิทธิมนุษยชนที่ยื่นล่วงหน้าก่อนการ
พิจารณารายงานตามวาระฉบับที่สองของราชอาณาจักรไทยภายใต้
มาตรา 40 ของกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง

ด้วยองค์ประกอบของผู้พิพากษาและทนายความซึ่งมีชื่อเสียงจากทุกภูมิภาคทั่วโลกจำนวน 60 คน คณะกรรมการนักนิติศาสตร์สากล (International Commission of Jurists – ICJ) ส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนด้วยหลักนิติรัฐ โดยใช้ความเชี่ยวชาญพิเศษด้านกฎหมายเพื่อพัฒนาความก้าวหน้าและสร้างความเข้มแข็งให้กับระบบยุติธรรมทั้งระดับชาติและระดับสากล คณะกรรมการนักนิติศาสตร์สากลก่อตั้งขึ้นในปี พ.ศ. 2495 และได้รับสถานะที่ปรึกษาของคณะมนตรีเศรษฐกิจและสังคมแห่งสหประชาชาติในปี พ.ศ. 2500 คณะกรรมการนักนิติศาสตร์สากลปฏิบัติงานในห้าทวีป ด้วยจุดมุ่งหมายเพื่อให้กฎหมายสิทธิมนุษยชนและกฎหมายมนุษยธรรมระหว่างประเทศพัฒนาก้าวหน้าขึ้น และถูกนำไปใช้อย่างเกิดประสิทธิผล รับประกันการบรรลุสิทธิพลเมือง สิทธิทางวัฒนธรรม เศรษฐกิจ การเมือง และสังคมอย่างแท้จริง กลุ่มกรรมาธิการแบ่งแยกอำนาจ ตลอดจนสร้างหลักประกันความเป็นอิสระของตุลาการและผู้ประกอบวิชาชีพด้านกฎหมาย

ศูนย์ทนายความเพื่อสิทธิมนุษยชน (Thai Lawyers for Human Rights - TLHR) เกิดจากการรวมตัวของกลุ่มทนายความสิทธิมนุษยชนและนักปกป้องสิทธิมนุษยชนภายหลังการรัฐประหารในเดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2557 โดยมีจุดมุ่งหมายร่วมในการสร้างความตระหนักเรื่องการละเมิดสิทธิมนุษยชนอันเป็นผลมาจากการบังคับใช้กฎหมายและการปกครองโดยฝ่ายทหาร องค์กรให้บริการสายด่วนตลอด 24 ชั่วโมงและเผยแพร่ข้อมูลที่ได้รวบรวมมาแก่สาธารณะชน รวมทั้งให้คำแนะนำแก่ผู้ที่ถูกเรียกตัวหรือจับกุม ให้ความช่วยเหลือด้านคดีและกฎหมายแก่ประชาชนกลุ่มเสี่ยงผู้ซึ่งสิทธิของพวกเขาถูกละเมิดภายใต้กฎหมายการศึกษารวมทั้งผู้ที่ไร้ตัวตนด้านกฎหมาย

ยื่นเมื่อวันที่ 6 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2560

P.O. Box, 91, Rue des Bains, 33, 1211 Geneva 8, Switzerland Tel: +41(0) 22

979 3800 – Fax: +41(0) 22 979 3801 –

Website: <http://www.icj.org> E-mail: info@icj.org

คำแถลงร่วมโดยคณะกรรมการนักนิติศาสตร์สากลและ
ศูนย์ทนายความเพื่อสิทธิมนุษยชนที่ยื่นล่วงหน้าก่อนการ
พิจารณารายงานตามวาระฉบับที่สองของราชอาณาจักรไทยภายใต้
มาตรา 40 ของกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง

I. บทนำ

1. คณะกรรมการนักนิติศาสตร์สากล (‘ICJ’) และศูนย์ทนายความเพื่อสิทธิมนุษยชน (‘TLHR’) ยินดีที่ได้รับโอกาสให้มีส่วนร่วมในการทบทวนโดยคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ (‘คณะกรรมการ’) เกี่ยวกับการดำเนินการตามกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (‘กติกา’) โดยราชอาณาจักรไทย (‘ประเทศไทย’) อันรวมถึงรายงานตามวาระฉบับที่สองของรัฐภาคีดังกล่าวภายใต้มาตรา 40 ของกติกา¹
2. ในข้อเสนอร่วมฉบับนี้ ICJ และ TLHR ประสงค์ที่จะขอให้คณะกรรมการมุ่งความสนใจไปยังประเด็นดังต่อไปนี้: การดำเนินการตามกติกาในกรอบรัฐธรรมนูญและกฎหมาย (มาตรา 2); ภาวะฉุกเฉิน (มาตรา 4); สิทธิที่จะมีชีวิตและข้อห้ามการซ้อมทรมานและการปฏิบัติหรือลงโทษอย่างโหดร้าย ไร้มนุษยธรรมหรือย่ำยีศักดิ์ศรี (มาตรา 2 (3), 6 และ 7); สิทธิในเสรีภาพและความปลอดภัยของบุคคล การปฏิบัติต่อบุคคลผู้ถูกกีดรอนเสรีภาพ สิทธิที่จะได้รับการพิจารณาคดีอย่างเป็นธรรมและความเป็นอิสระของตุลาการ (มาตรา 7, 9, 10, 14 และ 17); และเสรีภาพในการแสดงออกและการสมาคม รวมทั้งสิทธิในการชุมนุมโดยสงบ (มาตรา 9, 17, 19, 21, 22 และ 25)²

II. การดำเนินการตามกติกาในกรอบรัฐธรรมนูญและกฎหมาย

3. กรอบรัฐธรรมนูญและกฎหมายของประเทศไทย ซึ่งถูกแก้ไขเปลี่ยนแปลงอย่างมีนัยสำคัญภายหลังการรัฐประหารในวันที่ 22 พฤษภาคม พ.ศ. 2557 และได้จำกัดสิทธิที่ได้รับการรับรองโดยกติกา ในลักษณะต้องห้าม

รัฐธรรมนูญฉบับชั่วคราว

4. นับจากวันที่ 20 พฤษภาคม พ.ศ. 2557 เป็นต้นมา กองทัพไทยภายใต้ชื่อ “คณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ” (คสช.) ค่อยๆ คืบเข้ายึดอำนาจการปกครองประเทศแทนที่รัฐบาลพลเรือน

¹ในเดือนเมษายน พ.ศ. 2559 ICJ และ TLHR จัดทำคำแถลงร่วมเพื่อยื่นต่อคณะกรรมการสำหรับการจัดเตรียมรายการประเด็นที่จะตรวจสอบรายงานตามวาระฉบับที่สองของประเทศไทยภายใต้มาตรา 40 ของกติกา โดยในคำแถลงร่วมมีการยกประเด็นข้อกังวลเกี่ยวกับการปฏิบัติตามพันธกรณีของประเทศไทยภายใต้มาตรา 2, 4, 6, 7, 9, 14, 19 และ 21 ของกติกา http://tbinternet.ohchr.org/Treaties/CCPR/Shared%20Documents/THA/INT_CCPR_ICO_THA_23559_E.pdf

²ประเด็นเหล่านี้สอดคล้องกับหัวข้อในรายการประเด็นของคณะกรรมการ, CCPR/C/THA/Q/2, วันที่ 12 สิงหาคม พ.ศ. 2559

ซึ่งรวมถึง: การบังคับใช้กฎอัยการศึกทั่วประเทศ³; กระทบการรัฐประหารในวันที่ 22 พฤษภาคม พ.ศ. 2557⁴; การยุบรัฐบาลพลเรือน; การระงับใช้รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2550 (ยกเว้นในบทที่เกี่ยวกับสถาบันกษัตริย์) และแทนที่รัฐธรรมนูญฉบับดังกล่าวด้วยรัฐธรรมนูญฉบับชั่วคราวที่ให้อำนาจสูงสุดในประเทศแก่ฝ่ายทหาร⁵; การเพิ่มอำนาจในการสอบสวนให้แก่เจ้าหน้าที่ทหาร⁶; ตลอดจนขยายเขตอำนาจศาลทหารให้ครอบคลุมความผิดบางประเภทที่กระทำการโดยพลเรือน⁷

5. ในวันที่ 22 กรกฎาคม พ.ศ. 2557 คสช. ประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับชั่วคราวซึ่งให้อำนาจท่วมท้น เปิดเสรีแก่ คสช. อำนาจที่ตรวจสอบไม่ได้นี้ขัดกับหลักการพื้นฐานของทั้งหลักนิติธรรม หลักการแบ่งแยกอำนาจ และหลักสิทธิมนุษยชน รวมถึงความเสมอภาค ความรับผิดชอบ และความมั่นคงแน่นอนของกฎหมาย⁸ มาตรา 44 ของรัฐธรรมนูญฉบับชั่วคราวให้อำนาจอิสระแก่หัวหน้า คสช. ในการออกคำสั่งใดก็ตามที่เห็นว่าเป็นการจำเป็นต่อ “...ประโยชน์ในการปฏิรูปด้านต่างๆ และเพื่อส่งเสริมความสามัคคีและความสมานฉันท์ของประชาชนในชาติ หรือเพื่อป้องกัน ระงับหรือปราบปรามการกระทำใดที่เป็นการบ่อนทำลายความสงบเรียบร้อยของประชาชนหรือความมั่นคงของชาติ ราชบัลลังก์ เศรษฐกิจของประเทศ หรือการบริหารราชการแผ่นดิน...”

คำสั่งโดยปราศจากการตรวจสอบตามกฎหมาย

6. ภายใต้รัฐธรรมนูญฉบับชั่วคราว ทั้งคำสั่งและประกาศ คสช. และคำสั่งหัวหน้า คสช. ไม่ต้องถูกทบทวนตรวจสอบโดยฝ่ายตุลาการ มาตรา 47 ได้บัญญัติว่าบรรดาประกาศและคำสั่ง คสช. ที่ออกตั้งแต่การรัฐประหารจนถึงวันที่คณะรัฐมนตรีเข้ารับตำแหน่ง “...ไม่ว่าประกาศหรือสั่งให้มีผลบังคับในทางนิติบัญญัติ ในทางบริหาร หรือในทางตุลาการ ...” อีกทั้งเป็น “... การชอบด้วยกฎหมาย ชอบด้วยรัฐธรรมนูญ และเป็นที่สุด”

³ ประเทศไทย: รัฐบาลจะต้องยกเลิกกฎอัยการศึก คืนเสรีภาพสื่อ, ICJ, <http://www.icj.org/thailand-authorities-must-revoke-martial-law-restore-media-freedom/>

⁴ รัฐประหารบ้าบิ่นในประเทศไทย, ICJ, <http://www.icj.org/a-reckless-coup-in-thailand/>; ประเทศไทย: ICJ ประณามการก่อรัฐประหาร, ICJ, <http://www.icj.org/thailand-icj-condemns-military-coup/>

⁵ ประเทศไทย: รัฐธรรมนูญฉบับชั่วคราวดูเหมือนจะละเลยเสาหลักของหลักนิติธรรม, ICJ, <http://www.icj.org/thailand-interim-constitution-seems-to-ignore-key-pillars-of-rule-of-law/>

⁶ ประเทศไทย: กลุ่มสิทธิมนุษยชนประณามคำสั่งหัวหน้า คสช. ที่ 13/2559 และเรียกร้องให้ยกเลิกคำสั่งดังกล่าวโดยทันที, ICJ, <https://www.icj.org/thailand-human-rights-groups-condemn-ncpo-order-132016-and-urge-for-it-to-be-revoked-immediately/>

⁷ ประเทศไทย: ยุติการดำเนินคดีกับพลเรือนในศาลทหาร, ICJ, <https://www.icj.org/thailand-end-prosecution-of-civilians-in-military-tribunals/>

⁸ คำแปลภาคภาษาอังกฤษอย่างไม่เป็นทางการ, กรุณาดู: <http://lawdrafter.blogspot.com/2014/07/translation-of-constitution-of-kingdom.html>

7. ศาลไทยได้ตีความว่ามาตรา 47 ไม่อนุญาตให้ฝ่ายตุลาการทบทวนตรวจสอบคำสั่งและประกาศ คสช. ยกตัวอย่างเช่น ในหลายคำพิพากษากรณีคัดค้านเขตอำนาจศาลทหารที่ครอบคลุมพลเรือน ตามประกาศ คสช. ที่ 37/2557 และ 38/2557 ศาลทหารกรุงเทพมหานครให้ความเห็นว่าบรรดาคำสั่งและประกาศ คสช. เป็นที่สุด และดังนั้นจึงผูกพันศาลให้ต้องอิงมาตรา 47⁹ ในเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2558 ศาลปกครองกลางยกคำร้องของนักการเมืองรายหนึ่งซึ่งร้องขอให้ศาลเพิกถอนคำสั่ง คสช. ที่ห้ามบุคคลจำนวน 155 คน เดินทางออกนอกประเทศ ศาลให้เหตุผลในคำตัดสินโดยอ้างมาตรา 47 ของรัฐธรรมนูญฉบับชั่วคราว¹⁰
8. นอกจากนั้น มาตรา 44 ของรัฐธรรมนูญฉบับชั่วคราว บัญญัติว่าคำสั่งใดๆ ที่ออกภายใต้มาตรา 44 –หรือที่รู้จักกันว่า “คำสั่งหัวหน้า คสช. (‘หน.คสช.’)” “...ถือว่าชอบด้วยกฎหมาย ชอบด้วยรัฐธรรมนูญและเป็นที่สุด...” เฉกเช่นเดียวกับกรณีคำสั่งและประกาศ คสช. ทั่วไป ศาลไทยปฏิเสธที่จะทบทวนความชอบด้วยกฎหมายและความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของคำสั่งที่ออกตามมาตรา 44
9. เมื่อเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2558 ศาลปกครองกลางยกคำฟ้องของพลเมืองรายหนึ่ง ที่ขอให้ศาลเพิกถอนคำสั่ง หน.คสช. ที่ 24/2558 เกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาค้าประมงผิดกฎหมาย ขาดการรายงานและไร้การควบคุม ในวันที่ 4 พฤศจิกายน พ.ศ. 2559 ศาลปกครองสูงสุดยกคำร้องคัดค้านคำสั่ง หน.คสช. ที่ 4/2559 ว่าด้วยการยกเว้นการใช้บังคับกฎกระทรวงให้ใช้บังคับผังเมืองรวมสำหรับการประกอบกิจการบางประเภท สำหรับทั้งสองกรณี ศาลตัดสินว่ามาตรา 44 บัญญัติให้คำสั่ง หน.คสช. ชอบด้วยกฎหมายชอบด้วยรัฐธรรมนูญและเป็นที่สุด¹¹
10. อีกตัวอย่างหนึ่งของการที่ศาลไม่สามารถทบทวนคำสั่ง หน.คสช. เป็นเรื่องเกี่ยวกับคำสั่งว่าด้วยการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษ (‘SEZ’) ทั่วประเทศไทย คำสั่ง หน.คสช. ที่ 17/2558, 3/2559 และ 74/2559 อนุญาตให้จัดหาที่ดินสำหรับเขตเศรษฐกิจพิเศษ ในขณะที่เดียวกันก็ยินยอมให้มีการเลี้ยง การตรวจสอบถ่วงดุลตามปกติที่กฎหมายไทยกำหนดไว้สำหรับโครงการดังกล่าว เนื่องจากชุมชนที่ได้รับผลกระทบจากกระบวนการเหล่านี้ ไม่สามารถขอให้มีการทบทวนการดำเนินการตามคำสั่ง หน.คสช. ดังกล่าวโดยฝ่ายตุลาการได้ พวกเขาจึงไม่มีทางเลือกอื่นนอกจากนำคดีขึ้นสู่ศาล โดยใช้สาเหตุอื่นเชิงยุทธศาสตร์แทน อาทิเช่น การคัดค้านการออกโฉนดที่ดินโดย

⁹ อัยการทหาร v. สมบัติ บุญงามอนงค์, คดีค้างพิจารณาเลขที่ 24ก./2557, คำวินิจฉัยของศาลวันที่ 23 มกราคม พ.ศ. 2558; อัยการทหาร v. วรเจตน์ ภาคีรัตน์, คดีค้างพิจารณาเลขที่ 32ก./2557, คำวินิจฉัยของศาลวันที่ 26 มกราคม พ.ศ. 2558; อัยการทหาร v. จาตุรงค์ ฉายแสง, คดีค้างพิจารณาเลขที่ 31ก./2557, คำวินิจฉัยของศาลวันที่ 13 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2558; และอัยการทหาร v. จิตรา คชเดช, คดีค้างพิจารณาเลขที่ 28ก./2557, คำวินิจฉัยของศาลวันที่ 6 มีนาคม พ.ศ. 2558

¹⁰ Court rejects challenge against NCPO order, หนังสือพิมพ์บางกอกโพสต์, กรุงเทพมหานคร <http://www.bangkokpost.com/news/politics/642384/court-rejects-challenge-against-ncpo-order>

¹¹ หนึ่งปีภายใต้คำสั่งหัวหน้า คสช. ที่ 3/2558: การใช้อำนาจพิเศษในสถานการณ์ปกติ, TLHR, <https://tlhr2014.wordpress.com/2016/04/22/one-year-head-of-ncpo-order-3-2015/>

กระทรวงการคลังหลังจากยึดครองที่ดินภายใต้คำสั่ง หน.คสช. แล้ว¹²

11. ในท้ายสุด บทบัญญัติในร่างรัฐธรรมนูญซึ่งผ่านการรับรองโดยผลประชามติเมื่อวันที่ 7 สิงหาคม พ.ศ. 2559 ยืนยันอีกครั้งถึงความชอบด้วยรัฐธรรมนูญและกฎหมายของคำสั่ง ประกาศ และการกระทำทั้งหมดของ คสช. ทั้งในอดีตและอนาคต มาตรา 279 ของร่างรัฐธรรมนูญบัญญัติให้บรรดาคำสั่ง ประกาศ และการกระทำการใดภายใต้มาตรา 44 “...ที่บังคับใช้อยู่ในวันก่อนวันประกาศใช้รัฐธรรมนูญนี้ หรือที่จะออกใช้บังคับต่อไป...ไม่ว่าจะเป็นคำสั่ง ประกาศ และการกระทำที่มีผลใช้บังคับในทางรัฐธรรมนูญ ทางนิติบัญญัติ ทางบริหาร หรือทางตุลาการ เป็นคำสั่ง ประกาศ การกระทำที่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญและกฎหมาย และมีผลใช้บังคับโดยชอบด้วยรัฐธรรมนูญนี้ต่อไป”¹³ มาตรา 279 ของร่างรัฐธรรมนูญยังบัญญัติต่อไปว่าการยกเลิกหรือแก้ไขเพิ่มเติมคำสั่งหรือประกาศ คสช. ให้กระทำโดยพระราชบัญญัติ

ปราศจากความรับผิดชอบ – ภาวะการลอยนวลพ้นผิด

12. หัวหน้า สมาชิก และตัวแทนของ คสช. ได้รับความคุ้มกันจากความรับผิดชอบทางกฎหมายสำหรับการกระทำทั้งปวงของพวกเขา มาตรา 48 ของรัฐธรรมนูญฉบับชั่วคราวบัญญัติให้บรรดาการกระทำทั้งหลายของ คสช. เนื่องในการรัฐประหาร รวมทั้งการกระทำโดยบุคคลที่เกี่ยวข้องกับ คสช. แม้ว่าจะเป็นกรกระทำที่ผิดต่อกฎหมาย “...จักพ้นจากความผิดและความรับผิดชอบโดยสิ้นเชิง”¹⁴
13. ศาลไทยก็ได้รับการไม่ต้องรับผิดชอบของ คสช. ภายใต้มาตรา 48 ในวันครบรอบหนึ่งปีของการรัฐประหาร กลุ่มนักเคลื่อนไหวที่เรียกตัวเองว่าพลเมืองได้กลับ ได้ยื่นฟ้องนายรัฐมนตรีพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา และพวกอีกห้าคน ในข้อหาบงการจากการทำรัฐประหาร ในวันที่ 29 พฤษภาคม พ.ศ. 2558 ศาลชั้นต้นยกคำฟ้องด้วยเหตุผลว่ามาตรา 48 ของรัฐธรรมนูญฉบับชั่วคราวได้ยกเว้น คสช. จากความรับผิดชอบตามกฎหมาย¹⁵ ในวันที่ 18 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2559 ศาลอุทธรณ์ยืนตามคำตัดสินดังกล่าว ต่อมาวันที่ 23 พฤษภาคม พ.ศ. 2559 ทางกลุ่มได้ยื่นฎีกา และปัจจุบันคดีกำลังอยู่ในการพิจารณาของศาลฎีกา¹⁶

¹² ชาวบ้านแม่สอดยื่นฟ้องรัฐบาลทหารเพื่อคัดค้านเขตเศรษฐกิจพิเศษ, ประชาไท, กรุงเทพมหานคร, <http://www.prachatai3.info/english/node/6686>

¹³ คำแปลภาคภาษาอังกฤษอย่างไม่เป็นทางการ, กรุณาดู: <https://www.icj.org/thailand-english-translation-of-draft-constitution/>

¹⁴ ดู เชิงอรธ 8

¹⁵ Anti-coup group wants treason suit against PM, เดอะเนชั่น, กรุงเทพมหานคร <http://www.nationmultimedia.com/politics/Anti-coup-group-wants-treason-suit-against-PM-30265531.html>

¹⁶ ศาลฎีกา รับ คำ ฟ้อง ของ กลุ่ม ด้าน รัฐ ประ หาร , ข่าวสด , กรุงเทพมหานคร , www.kaosod.co.th/view_newsonline.php?newsid=1464019623(TH)

สิทธิที่จะได้รับการเยียวยาอย่างมีประสิทธิภาพ

14. ความเปลี่ยนแปลงในลักษณะของกฎหมายภายหลังการรัฐประหารได้กีดกันผู้เสียหายจากการละเมิดสิทธิมนุษยชนให้ไม่สามารถแสวงหาการเยียวยา รวมทั้งค่าชดเชยความเสียหาย อันขัดกับมาตรา 2 ของกติกาฯ ยกตัวอย่างเช่น การยกเลิกรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2550 ซึ่งมาตรา 32 ให้หลักประกันการเยียวยาในกรณี “ซ้อมทรมาน การปฏิบัติอย่างโหดร้าย หรือการลงโทษด้วยวิธีการโหดร้ายหรือไร้มนุษยธรรม” นำไปสู่การปฏิเสธที่จะให้การเยียวยากับนายฮาซาน อุเซ็ง ซึ่งกล่าวอ้างว่าเขาถูกซ้อมทรมานเมื่อเดือนเมษายน พ.ศ. 2557¹⁷ โดยหน่วยงานความมั่นคงใน ‘ภาคใต้ตอนล่างสุด’ ของประเทศที่เกิดความไม่สงบ ในวันที่ 7 ตุลาคม พ.ศ. 2557 ศาลจังหวัดปัตตานีมีคำพิพากษานายฮาซาน อุเซ็งไม่มีสิทธิที่จะได้รับการเยียวยาทางกฎหมายหรือค่าชดเชยความเสียหาย เนื่องจากคำร้องของเขาเป็นไปตามมาตรา 32 ของรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2550 ซึ่งถูกยกเลิกไปแล้วในขณะมีคำพิพากษา¹⁸ ในบันทึกความเห็น (*amicus curiae*) ที่ยื่นระหว่างพิจารณาคดี ICJ ได้เสนอว่ามาตรฐานระหว่างประเทศกำหนดให้ประเทศไทยไม่สามารถใช้บทบัญญัติของกฎหมายภายในประเทศ เป็นเหตุผลสำหรับการไม่ปฏิบัติตามพันธกรณีภายใต้กฎหมายระหว่างประเทศ อาทิ กติกาฯ และอนุสัญญาต่อต้านการซ้อมทรมานและการปฏิบัติหรือลงโทษรูปแบบอื่นที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรมหรือย่ำยีศักดิ์ศรี (‘CAT’)¹⁹

คำสั่งและประกาศเชิงปราบปรามของ คสช.

15. นับจากวันที่ 22 พฤษภาคม พ.ศ. 2557 คสช. ได้ออกคำสั่งทั่วไปอย่างน้อย 202 ฉบับ และประกาศอีก 125 ฉบับ²⁰ ซึ่งหลายฉบับขัดแย้งกับพันธกรณีของประเทศไทยภายใต้กติกาฯ ได้แก่: การกำหนดใช้เคอร์ฟิวทั่วประเทศ²¹ (ยกเลิกเมื่อวันที่ 13 มิถุนายน พ.ศ. 2557); การห้ามชุมนุม

¹⁷ ประชากรส่วนใหญ่ในจังหวัดภาคใต้ตอนล่างสุดของประเทศไทยมีเชื้อสายมลายูมุสลิม; การต่อต้านไม่รวมเป็นส่วนหนึ่งของประเทศไทยปะทุเป็นการก่อความไม่สงบด้วยอาวุธใน พ.ศ. 2547 ส่งผลให้ประชาชนประมาณ 4,000-6,000 คน ถูกฆ่าตายตั้งแต่นั้นมา สำหรับข้อมูลเพิ่มเติม กรุณา ดู: รายงานของ ICJ เรื่อง พ.ร.บ.ความมั่นคงภายในราชอาณาจักร หลักสิทธิมนุษยชนเส้นด้าย?, ICJ, <http://www.icj.org/thailands-internal-security-act-risking-the-rule-of-law>

¹⁸ ประเทศไทย: คำพิพากษาของศาลทำให้เกิดคำถามเรื่องความคุ้มครองจากการซ้อมทรมาน, ICJ, <http://www.icj.org/thailand-torture-victim-denied-redress-government-should-comply-with-international-rights-obligations/>

¹⁹ บันทึกความเห็นทางกฎหมายในคดีร้องเรียนโดยนางสาวรอฮิมะ อุเซ็ง (คดีหมายเลข Tor Por 1/2557), ICJ, <http://icj.wpengine.netdna-cdn.com/wp-content/uploads/2014/10/Thailand-Amicus-Hasan-Useng-Advocacy-legal-submission-2014-ENG.pdf>

²⁰ ประกาศและคำสั่งของคณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ กรุณา ดู: <http://library2.parliament.go.th/giventake/ncpo.html>

²¹ ประกาศ คสช. ที่ 3/2557

ทางการเมืองตั้งแต่ห้าคนขึ้นไป²²; การจำกัดเสรีภาพสื่อ²³; การเรียกตัวบุคคลไปยังค่ายทหารและการลงโทษผู้ที่ไม่หรือปฏิเสธที่จะไปรายงานตัว²⁴; การสั่งให้ดำเนินคดีกับพลเรือนในศาลทหารสำหรับความผิดบางประเภท ซึ่งรวมการฝ่าฝืนคำสั่งและประกาศ คสช. ความผิดทำนองยุบปลุกปั่น และความผิดฐานหมิ่นประมาทกษัตริย์ (*lèse majesté*) ซึ่งมีข้อความกว้างขวางและคลุมเครือ แม้ว่าคำสั่งวันที่ 12 กันยายน พ.ศ. 2559 ได้ยุติการดำเนินคดีกับพลเรือนในศาลทหาร – เฉพาะความผิดอาญาที่กระทำภายหลังวันมีคำสั่ง–แต่ประกาศฉบับสำคัญที่ขยายเขตอำนาจศาลทหารให้ครอบคลุมพลเรือนยังคงไม่ถูกยกเลิก²⁵

16. ในส่วนที่เกี่ยวกับคำสั่ง หน.คสช. ซึ่งออกภายใต้มาตรา 44 จำนวนคำสั่งได้เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องตั้งแต่มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับชั่วคราว นับจาก พ.ศ. 2557 เป็นต้นมา หัวหน้า คสช. ได้ออกคำสั่งอย่างน้อย 130 ฉบับ (หนึ่งฉบับใน พ.ศ. 2557; 48 ฉบับใน พ.ศ. 2558; 78 ฉบับใน พ.ศ. 2559; และฉบับนี้สามฉบับใน พ.ศ. 2560)²⁶
17. คำสั่งที่ออกภายใต้มาตรา 44 รวมถึงคำสั่งที่จำกัดสิทธิของประชาชนในประเทศโดยตรง ในขณะที่ฉบับอื่นเป็นเรื่องกระบวนการทางราชการ ที่น่ากังวลที่สุดคือคำสั่งที่ให้เจ้าหน้าที่ดินเพื่อจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษโดยไม่ต้องผ่านการตรวจสอบถ่วงดุลด้านสิ่งแวดล้อมและสังคมตามปกติดังที่กฎหมายภายในประเทศกำหนด²⁷ คำสั่งที่ให้อำนาจอย่างท่วมท้นแก่เจ้าหน้าที่ทหารในการสอบสวน การจับกุมและคุมขังในสถานที่ควบคุมอย่างไม่เป็นทางการ²⁸ ตลอดจนการห้ามชุมนุมตั้งแต่ห้าคนขึ้นไปเพื่อจุดประสงค์ทางการเมือง²⁹

²² ประกาศ คสช. ที่ 7/2557 และคำสั่ง หน.คสช. ที่ 3/2558

²³ ประกาศ คสช. ที่ 15/2557

²⁴ ระหว่างวันที่ 22 พฤษภาคมและเดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2557 คสช. ออกคำสั่ง 37 ฉบับ (คำสั่ง คสช. ที่ 1, 2, 3, 5, 6, 12, 13, 14, 15, 16, 18, 19, 23, 25, 29, 30, 31, 34, 35, 36, 42, 43, 44, 46, 48, 49, 50, 52, 53, 57, 58, 61, 63, 65, 68, 82 และ 86/2557) เพื่อเรียกตัวบุคคล 472 คน อย่างเป็นทางการ ให้รายงานตัวต่อกองทัพบก ประกาศ คสช. ที่ 41/2557 กำหนดว่าการไม่มารายงานตัวตามที่ถูกรับเรียกเป็นความผิดทางอาญา การฝ่าฝืนมีโทษจำคุกสูงสุดสองปี โทษปรับสูงสุด 40,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ หรือการยึดและอายัดเงินหรือสินทรัพย์อื่นๆ ส่วนประกาศ คสช. ที่ 39/2557 ระบุว่าผู้ที่มารายงานตัวจะต้องลงนามในถ้อยคำที่ตกลงตามเงื่อนไขว่าพวกเขาจะไม่ยุ่งเกี่ยวกับกิจกรรมทางการเมือง และจะไม่เดินทางออกนอกประเทศโดยไม่ได้รับอนุญาตจาก คสช. นอกจากนั้น คสช. ยังกำหนดด้วยว่าการละเมิดเงื่อนไขใดๆ ถือเป็นความผิดทางอาญาภายใต้เขตอำนาจศาลทหาร

²⁵ ประกาศ คสช. ที่ 37/2557, 38/2557, 50/2557 และคำสั่ง หน.คสช. ที่ 55/2559

²⁶ ดู เชิงอรธ 20; ประเทศไทย: ICJ สงัสัญญาณเตือนการใช้อำนาจตามอำเภอใจภายใต้มาตรา 44, ICJ, <https://www.icj.org/thailand-icj-alarmed-at-increasing-use-of-arbitrary-powers-under-Article-44/>

²⁷ ยกตัวอย่างเช่นคำสั่ง หน.คสช. ที่ 17/2558

²⁸ คำสั่ง หน.คสช. ที่ 3/2558, 5/2558, และ 13/2559

²⁹ คำสั่ง หน.คสช. ที่ 3/2558

กฎอัยการศึกและสิ่งที่เข้ามาแทนที่: คำสั่งหัวหน้าคสช. ที่ 3/2558 และ 13/2559

คำสั่งหัวหน้าคสช. ที่ 3/2558

18. ในวันที่ 20 พฤษภาคม พ.ศ. 2557 สองวันก่อนการรัฐประหาร กองทัพบกได้ประกาศใช้กฎอัยการศึกทั่วประเทศ³⁰ซึ่งกฎอัยการศึกดังกล่าวให้ทหารมีอำนาจเหนือเจ้าหน้าที่ฝ่ายพลเรือนรวมถึงอำนาจจับกุมและคุมขังบุคคลในทางปกครองได้เป็นเวลาเจ็ดวันโดยปราศจากข้อหาและโดยไม่จำเป็นต้องนำตัวไปปรากฏต่อศาล
19. ในวันที่ 1 เมษายน พ.ศ. 2558 หลังจากบังคับใช้กฎอัยการศึกทั่วประเทศเป็นเวลาเกือบหนึ่งปี คสช. ได้ยกเลิกกฎอัยการศึกในจังหวัดส่วนใหญ่ของประเทศไทย ทว่า กฎอัยการศึกยังคงใช้บังคับในพื้นที่ซึ่งเดิมบังคับใช้อยู่ก่อนวันที่ 20 พฤษภาคม พ.ศ. 2557³¹
20. ภายหลังการยกเลิกกฎอัยการศึก หัวหน้า คสช. ได้นำมาตรา 44 ของรัฐธรรมนูญฉบับชั่วคราวมาใช้เพื่อออกคำสั่ง หน.คสช. ที่ 3/2558 เสริมด้วยคำสั่ง หน.คสช. ที่ 5/2558 ในเวลาถัดมา ซึ่งกำหนดให้ “เจ้าพนักงานรักษาความสงบเรียบร้อย” ที่ได้รับการแต่งตั้งมีอำนาจหลายประการเทียบเท่ากับอำนาจของฝ่ายทหารภายใต้กฎอัยการศึก³² นอกจากนั้นคำสั่ง หน.คสช. ที่ 3/2558 ยังให้อำนาจแก่ฝ่ายทหารอย่างกว้างขวางกว่าอำนาจภายใต้กฎอัยการศึก อันรวมถึงอำนาจการสอบสวนที่เพิ่มมากขึ้น การกระทำใดภายใต้คำสั่ง หน.คสช. ที่ 3/2558 จะไม่ต้องถูกตรวจสอบและการเรียกร้องค่าชดเชยความเสียหายจากเจ้าพนักงานรักษาความสงบเรียบร้อย ซึ่งได้กระทำการ “โดยสุจริต” เป็นการต้องห้าม
21. เมื่อวันที่ 2 เมษายน พ.ศ. 2558 ข้าหลวงใหญ่สิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติตอบโต้การใช้คำสั่ง หน.คสช. เหล่านี้แทนกฎอัยการศึก โดยระบุว่า “โดยปกติข้าพเจ้าจะยินดีกับการยกเลิกกฎอัยการศึก – และสนับสนุนอย่างแท้จริงให้มีการยกเลิกกฎอัยการศึกในประเทศไทย ... แต่ข้าพเจ้าตื่นตระหนกกับการตัดสินใจนำสิ่งที่เข้มงวดมากขึ้นมาใช้แทนกฎอัยการศึก ซึ่งเป็นการให้อำนาจไว้จัดจำกัดแก่นายกรัฐมนตรีคนปัจจุบัน โดยปราศจากการกำกับควบคุมของฝ่ายตุลาการอย่างสิ้นเชิง³³

³⁰ ประเทศไทย: รัฐบาลไทยจะต้องยกเลิกกฎอัยการศึก คินเสรีภาพสื่อ, ICJ, <http://www.icj.org/thailand-authorities-must-revoke-martial-law-restore-media-freedom/>

³¹ กฎอัยการศึกมีผลบังคับอยู่ก่อนแล้วใน 31 จังหวัดและ 185 ตำบลใน 77 จังหวัดของประเทศไทย, ซึ่งส่วนใหญ่รวมจังหวัดตามแนวชายแดนพม่า ลาว กัมพูชา และมาเลเซียในจังหวัดชายแดนภาคใต้อย่างปัตตานี ยะลา และนราธิวาส ส่วนมีหลักฐานสนับสนุนชัดเจนในเรื่องการละเมิดสิทธิมนุษยชน

³² คำแปลอย่างไม่เป็นทางการของคำสั่งรัฐบาลทหารที่นำมาตรา 44 ของรัฐธรรมนูญฉบับชั่วคราวมาใช้บังคับแทนกฎอัยการศึก, ประชาไท, กรุงเทพมหานคร, <http://www.prachatai.com/english/node/4933>; ประเทศไทย: ยกเลิกกฎอัยการศึกและคืนสู่การปกครองโดยอำนาจพลเรือน, ICJ, <http://www.icj.org/thailand-lift-martial-law-and-return-the-country-to-civilian-authority/>

³³ หัวหน้าสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติเห็นสัญญาณเตือนภัยจากการที่รัฐบาลไทยใช้อำนาจอย่างไม่จำกัดและ “โหดร้าย”, OHCHR

22. ในวันที่ 29 มีนาคม พ.ศ. 2559 หัวหน้า คสช. ออกคำสั่ง หน.คสช. ที่ 13/2559 ซึ่งกำหนดให้ “เจ้าพนักงานป้องกันและปราบปราม” ที่ได้รับแต่งตั้ง รวมทั้งผู้ช่วยที่คัดเลือกมาจากเจ้าหน้าที่ทหาร มีอำนาจอย่างกว้างขวางในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม 27 ประเภท ซึ่งรวมความผิดต่อความสงบของประชาชน เสรีภาพและชื่อเสียง การเข้าเมือง การค้ามนุษย์ ยาเสพติด และอาวุธ เจ้าพนักงานป้องกันและปราบปรามได้รับมอบอำนาจฝ่ายตำรวจอย่างกว้างขวาง อันรวมถึงอำนาจในการจับกุม คุมขังและค้นตัวผู้ต้องสงสัย (โดยปราศจากหมายศาล) ตลอดจนควบคุมตัวผู้ต้องสงสัยไว้ในสถานที่ซึ่งไม่มีการรับรองว่าเป็นสถานที่คุมขังอย่างเป็นทางการได้ถึงเจ็ดวัน นอกจากนั้น พวกเขายังได้รับความคุ้มครองจากการถูกดำเนินคดีในการปฏิบัติตามคำสั่ง อีกทั้งได้รับการยกเว้นจากการตรวจสอบการกระทำใดๆ โดยฝ่ายตุลาการ เช่นเดียวกับคำสั่ง หน.คสช. ที่ 3/2558 ซึ่งทำให้การเรียกร้องค่าชดเชยความเสียหายจากเจ้าพนักงานป้องกันและปราบปราม ซึ่งได้กระทำการ “โดยสุจริต” เป็นการต้องห้าม³⁴

III. ภาวะฉุกเฉิน

23. ในวันที่ 20 พฤษภาคม พ.ศ. 2557 สองวันก่อนการรัฐประหาร กองทัพได้ประกาศใช้กฎอัยการศึกทั่วประเทศ วันที่ 8 กรกฎาคม พ.ศ. 2557 ประเทศไทยแจ้งว่าจะเพิกถอนสิทธิภายใต้มาตรา 4 (1) ของกติกาฯ ที่เกี่ยวกับ: มาตรา 12 (1) (เสรีภาพในการเคลื่อนไหว); มาตรา 14 (5) (สิทธิที่จะได้รับการทบทวนคำพิพากษาโทษและการคัดค้านลงโทษโดยตุลาการระดับสูงขึ้น); มาตรา 19 (เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นและการแสดงออก); และมาตรา 21 (เสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบ)³⁵
24. การลิดรอนสิทธิในบทบัญญัติของกติกาฯ ดังที่กล่าวมา ยังคงมีผลจนถึงปัจจุบัน ถึงแม้วรรค 43 ในคำแถลงตอบของประเทศไทยต่อรายการประเด็นของคณะกรรมการ (‘คำตอบของประเทศไทย’) เมื่อวันที่ 15 พฤศจิกายน พ.ศ. 2559 มีการอ้างว่า “เนื่องจากประเทศไทยอยู่ในระยะเปลี่ยนผ่าน การเพิกถอนสิทธิดังกล่าวยังคงมีความจำเป็นเพื่อรับประกันความสงบเรียบร้อยของประชาชน และเพื่อป้องกันการกระทำใดๆ ที่อาจสร้างความแตกแยกและการแบ่งฝักฝ่ายมากขึ้น” แต่ก็มี การแสดงข้อกังวลว่าแท้จริงแล้วสถานการณ์ปัจจุบันในประเทศไทยนำมาซึ่ง “เหตุฉุกเฉินสาธารณะที่เป็นภัยต่อความอยู่รอดของชาติ” หรือไม่ ตามที่กำหนดในมาตรา 4 ของกติกาฯ³⁶ ไม่

³⁴ ดู เชิงอรรถ 6

³⁵ กรุณา ดู เนื้อหาเต็ม ของการเพิกถอนสิทธิ โดย ประเทศไทย เมื่อวันที่ 8 กรกฎาคม พ.ศ. 2557 ที่: [https://treaties.un.org/Pages/ViewDetails.aspx?src=TREATY&mtdsg_no=IV-4&chapter=4\(=en#EndDec](https://treaties.un.org/Pages/ViewDetails.aspx?src=TREATY&mtdsg_no=IV-4&chapter=4(=en#EndDec) ซึ่งอ้างถึงการเพิกถอนสิทธิ “จำเพาะ ในมาตรา 12 (1) ด้วยการประกาศเคอร์ฟิวที่ถูกยกเลิกในวันที่ 13 มิถุนายน พ.ศ. 2557; มาตรา 14 (5) เฉพาะกรณีที่ศาลทหารได้รับมอบเขตอำนาจครอบคลุมมาตรา 107-112 ของประมวลกฎหมายอาญา และความผิดต่อความมั่นคงภายในราชอาณาจักร, มาตรา 19 ด้วยการห้ามการกระจ่ายเสียงหรือจัดพิมพ์เนื้อหาบางประการ โดยเฉพาะเนื้อหาที่ยุยงให้เกิดความขัดแย้งและบาดหมางในสังคม เนื้อหาเท็จหรือปลุกระดม และมาตรา 21 ด้วยการจำกัดการรวมตัวทางการเมือง โดยข้อจำกัดเหล่านี้จะถูกทบทวนและค่อยๆ ยกเลิก”

³⁶ คณะกรรมการสิทธิมนุษยชน, ความเห็นทั่วไปที่ 29, ภาวะฉุกเฉิน (มาตรา 4), เอกสารสหประชาชาติ CCPR/C/21/Rev.1/Add.11

ว่ากรณีใดก็ตาม มาตรการจำเพาะที่รัฐบาลไทยนำมาใช้ถือว่าไม่ได้สัดส่วน และเหตุผลส่วนใหญ่ที่ยกขึ้นมาอ้างไม่ได้ถูกยอมรับโดยกติกาฯ ว่าเป็นมูลเหตุรับฟังได้เพื่อการจำกัดสิทธิมนุษยชน

25. จากรายงานของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติของประเทศไทย (‘กสม.’) เมื่อวันที่ 24 พฤศจิกายน พ.ศ. 2558 คสช. อ้างว่าการบังคับใช้กฎอัยการศึกทั่วประเทศเป็นมาตรการจำเป็นต่อการปราบปรามและควบคุมความไม่สงบทางการเมืองในประเทศไทย; และการบังคับใช้นั้นจำกัดเพียงกับ “นักโทษ” และ “คนที่เห็นแย้ง” ซึ่งถูกเรียกตัวไปเพื่อ “ปรับทัศนคติ” – พูดุสย – และตามมาด้วยการปล่อยตัว แต่ไม่ว่าข้ออ้างเป็นเช่นใด กสม. สรุปไว้ในรายงานว่าสถานการณ์หลังการรัฐประหารไม่เข้าข่ายภาวะฉุกเฉินที่เป็นภัยต่อความอยู่รอดของชาติ ดังนั้น กสม. จึงสรุปว่าการบังคับใช้กฎอัยการศึก และ/หรือกฎหมายอื่นใดที่จำกัดสิทธิมนุษยชนของประชาชนเป็นมาตรการซึ่งไม่สอดคล้องกับพันธกรณีของประเทศไทยภายใต้กติกาฯ³⁷

IV. สิทธิที่จะมีชีวิต และ ข้อห้ามการซ้อมทรมาน และการปฏิบัติหรือการลงโทษอย่างโหดร้าย ไร้มนุษยธรรมหรือย่ำยีศักดิ์ศรี

26. คำกล่าวอ้างเรื่องซ้อมทรมานและการปฏิบัติอย่างเลวร้ายรูปแบบอื่น การบังคับให้สูญหาย และการเสียชีวิตระหว่างถูกควบคุมตัว – โดยเกี่ยวข้องกับตำรวจและ/หรือทหาร – มักไม่ได้รับการสืบสวนอย่างรวดเร็ว เป็นกลางและมีประสิทธิภาพโดยทางการไทย โดยทั่วไปในกรณีซึ่งมีการจ่ายค่าชดเชยแก่ผู้เสียหาย ผู้ต้องหาว่ากระทำความผิดมักจะไม่ได้ถูกดำเนินคดี

ร่างกฎหมายว่าด้วยการซ้อมทรมานและการบังคับให้สูญหาย

27. ประเทศไทยอยู่ในช่วงกระบวนการร่างกฎหมายชื่อว่า ร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการซ้อมทรมานและการบังคับให้สูญหาย ซึ่ง นอกเหนือสิ่งอื่น มีเป้าประสงค์ที่จะบัญญัติให้การซ้อมทรมานและการบังคับให้สูญหายเป็นความผิดทางอาญา ในวันที่ 27 ธันวาคม พ.ศ. 2559 ร่างดังกล่าวได้รับการเสนอต่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติ (‘สนช.’) เพื่อพิจารณา แต่ยังไม่ออกเป็นกฎหมาย และยังไม่เป็นที่ทราบกันว่าร่างฉบับสุดท้ายจะสอดคล้องกับพันธกรณีด้านสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศของประเทศไทยหรือไม่ รวมถึงพันธกรณีภายใต้กติกา CAT และอนุสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยการคุ้มครองบุคคลทุกคนจากการบังคับให้สูญหาย (‘ICPPED’) ซึ่งประเทศไทยได้ลงนามแล้ว แต่ยังมีได้ให้สัตยาบัน
28. อย่างไรก็ตาม ร่างกฎหมายที่ ICJ และ TLHR ได้เห็นเมื่อเดือนธันวาคม พ.ศ. 2559 นำไปสู่ข้อกังวลบางประการ ร่างกฎหมายดังกล่าวละเว้นที่จะบัญญัติให้การปฏิบัติอย่างโหดร้าย ไร้

(2001), วรรค 2, 4 คณะกรรมการมีความเห็นว่า “มาตรการเพิกถอนสิทธิตามบทบัญญัติของกติกาฯ จะต้องมัลักษณะยกเว้นและชั่วคราวเท่านั้น” และมาตรการดังกล่าวจำกัด “อย่างเคร่งครัดเฉพาะในขอบเขตที่จำเป็นต่อสถานการณ์เร่งด่วน” และจะต้องสะท้อน “หลักการของความได้สัดส่วน”

³⁷ สำหรับรายงานฉบับเต็ม กรุณาดู <https://tlhr2014.files.wordpress.com/2016/06/nhrcreport.pdf>

มนุษยธรรมหรือย่ำยีศักดิ์ศรีเป็นความผิดทางอาญา³⁸; มิได้ระบุชัดเจนว่าจำต้องไม่สามารถยกคำให้การที่เป็นผลจากการซ้อมทรมานมาใช้เป็นหลักฐานในการพิจารณาคดีใด ยกเว้นเป็นหลักฐานในส่วนที่ให้การกล่าวหาผู้ต้องสงสัยว่ากระทำการซ้อมทรมาน; และมีได้ระบุความเป็นไปได้ที่จะพิพากษาลงโทษผู้ใดในความผิดฐานบังคับให้สูญหายในกรณีที่มีการบังคับให้สูญหายเกิดขึ้นก่อนการรับรองพระราชบัญญัตินี้ จึงทำให้ขาดการพิจารณาถึงลักษณะต่อเนื่องของอาชญากรรมบังคับให้สูญหาย³⁹

29. ยิ่งกว่านั้น ภายใต้กรอบกฎหมายที่นำมาใช้ภายหลังการรัฐประหาร มีความเป็นไปได้ที่แม้ร่างกฎหมายฉบับนี้จะผ่านการรับรอง ผู้ต้องหาว่่ากระทำความผิดซึ่งเป็นสมาชิกหรือตัวแทน คสช. อาจได้รับความคุ้มกันโดยรัฐธรรมนูญฉบับชั่วคราวและคำสั่งรวมทั้งประกาศอื่นๆ ดังที่กล่าวมาข้างต้นเพื่อไม่ต้องถูกดำเนินคดี

การซ้อมทรมาน การปฏิบัติอย่างโหดร้ายและการเสียชีวิตระหว่างถูกควบคุมตัวในสถานการณ์ขัดแย้ง

30. ใน พ.ศ. 2557 คณะกรรมการต่อต้านการซ้อมทรมานแห่งสหประชาชาติ แสดงความกังวลอย่างยิ่ง “เกี่ยวกับคำกล่าวหาที่เกิดขึ้นต่อเนื่องในเรื่องการซ้อมทรมานและการปฏิบัติที่โหดร้ายต่อผู้ต้องคุมขังอย่างแพร่หลาย” และเสนอแนะให้ประเทศไทย “ดำเนินมาตรการที่มีประสิทธิภาพโดยพลันเพื่อสืบสวนกรณีซ้อมทรมานและการปฏิบัติที่โหดร้ายทั้งปวง อีกทั้งดำเนินคดีและลงโทษผู้รับผิดชอบต่อการกระทำดังกล่าว”⁴⁰

คำกล่าวหาเรื่องการซ้อมทรมานและการปฏิบัติที่โหดร้ายภายหลังการรัฐประหาร

31. TLHR ได้บันทึกรายงานคำกล่าวหาเรื่องซ้อมทรมานและการปฏิบัติที่โหดร้ายต่อบุคคลผู้ถูกคุมขังตามกฎอัยการศึกภายหลังการรัฐประหารอย่างน้อย 18 กรณี⁴¹ ในเดือนกันยายน พ.ศ. 2557 TLHR จัดทำรายงานในหัวข้อ “สถานการณ์สิทธิมนุษยชน 100 วันหลังรัฐประหาร” ซึ่งรวมคำกล่าวหากรณีซ้อมทรมานบุคคลผู้ถูกคุมขังตามกฎอัยการศึกไว้ 14 กรณีด้วยกัน และระบุว่าคำกล่าวหาเหล่านั้น “จะต้องได้รับการสืบสวนโดยเร็ว อย่างอิสระและเป็นกลาง”⁴² นอกจากนั้น

³⁸ คณะกรรมการต่อต้านการซ้อมทรมาน ความเห็นทั่วไปที่ 2, การใช้มาตรา 2 โดยรัฐสมาชิก UN Doc CAT/C/GC/2 วันที่ 24 มกราคม พ.ศ. 2551 วรรค 6 คณะกรรมการยืนยันว่ามาตรา 3-15 ของ CAT “มีพันธะผูกพันเช่นกันกับทั้งการซ้อมทรมานและการปฏิบัติที่โหดร้าย”

³⁹ ความเห็นทั่วไปของคณะทำงานด้านการสูญหายโดยถูกบังคับหรือโดยไม่สมัครใจในเรื่องการถูกบังคับให้สูญหายคืออาชญากรรมต่อเนื่อง, A/HRC/16/48, <http://www.ohchr.org/Documents/Issues/Disappearances/GC-EDCC.pdf>

⁴⁰ บทสรุปข้อสังเกตของคณะกรรมการต่อต้านการซ้อมทรมานในรายงานเบื้องต้นเกี่ยวกับประเทศไทย CAT/C/THA/CO/1, วรรค 10

⁴¹ สิทธิมนุษยชนในหนึ่งปีหลังรัฐประหาร พ.ศ. 2557: กระบวนการตุลาการอำพรางภายใต้คณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ, TLHR, https://tlhr2014.files.wordpress.com/2015/06/20150604_tlhr-report-human-rights-one-year-after-the-2014-coup.pdf

⁴² “สถานการณ์สิทธิมนุษยชนในหนึ่งร้อยวันหลังรัฐประหาร”, TLHR, <https://tlhr2014.files.wordpress.com/2015/01/all-en-tlhr-100->

รายงานยังบ่งชี้ว่าผู้กล่าวอ้างว่าถูกซ้อมทรมานหวาดกลัวที่จะยื่นคำร้องเรียน เนื่องจากพวกเขา กำลังถูกดำเนินคดีด้วยข้อหาทางอาญาและหลายคนยังถูกจองจำอยู่ ดังนั้นจึงทำให้พวกเขา หวาดกลัวกับการแก้แค้น ทั้งนี้ เจ้าหน้าที่ได้ให้คำตอบกับ TLHR ว่าคำร้องเรียนทั้ง 14 กรณีถูก ส่งต่อไปยัง กสม. แล้ว

32. เมื่อวันที่ 18 พฤษภาคม พ.ศ. 2559 TLHR ได้รับรายงานของ กสม. ลงวันที่ 24 พฤศจิกายน พ.ศ. 2558 ซึ่งสรุปว่ายังขาดหลักฐานทางการแพทย์และนิติเวชที่บ่งชี้ถึงการซ้อมทรมาน อย่างไรก็ตาม กสม. ระบุว่า การสืบสวนคำกล่าวหากรณีซ้อมทรมานดังกล่าวของ กสม. ต้องหยุดชะงักลง เนื่องมาจากอุปสรรคในการเข้าถึงพยานหลักฐานในเวลาอันสมควร และด้วยข้อเท็จจริงที่ว่า การสืบสวนนั้นต้องอาศัยความร่วมมือจากเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง กสม. ยังกล่าวต่อไปอีกว่าอำนาจของบุคคลได้ถึงเจ็ดวันภายใต้กฎอัยการศึกโดยปราศจากการเปิดเผยสถานที่คุมขัง ก่อให้เกิดความเสี่ยงที่ผู้ต้องขังจะถูกซ้อมทรมานได้⁴³

ความล้มเหลวที่จะสืบสวนคำกล่าวหากรณีซ้อมทรมานโดยรวดเร็ว มีประสิทธิภาพและเป็นกลาง

33. ตลอดปี พ.ศ. 2559 องค์กรเอกชนอื่นๆ หลายองค์กรได้เผยแพร่รายงานเกี่ยวกับคำกล่าวหากรณีซ้อมทรมานและการปฏิบัติที่โหดร้ายเช่นกัน และเรียกร้องให้ประเทศไทยดำเนินการสืบสวนโดยเร็ว เป็นกลางและมีประสิทธิภาพ⁴⁴ ในบางกรณี ไม่ปรากฏว่ามีการสืบสวนคำกล่าวหาเรื่องซ้อมทรมานและการปฏิบัติที่โหดร้ายแต่อย่างใด อันถือเป็นการขัดกับพันธกรณีของประเทศไทยภายใต้ CAT และกติกา⁴⁵ ตัวอย่างเช่น กรณีนางสาวกริชสุดา คุณะเสน ซึ่งเป็นนักเคลื่อนไหว

[days-human-rights-report.pdf](#)

⁴³ สำหรับรายงานฉบับเต็ม กรุณาดู: <https://tlhr2014.files.wordpress.com/2016/06/nhrc-report.pdf>

⁴⁴ ยกตัวอย่างเช่น: รายงานขององค์กรนิรโทษกรรมสากลเรื่องคำกล่าวหาว่ามีการซ้อมทรมานและการปฏิบัติอย่างโหดร้ายโดยทหารและตำรวจไทย: ทำให้เขาพูดก่อนวันพรุ่งนี้ (Make Him Speak by Tomorrow): การซ้อมทรมานและการปฏิบัติอย่างโหดร้ายในประเทศไทย รายงานกล่าวถึงกรณีซ้อมทรมานและการทารุณรูปแบบอื่นโดยทหารและตำรวจไทยจำนวน 74 กรณี โดยได้ข้อมูลมาจากการสัมภาษณ์ผู้เสียหายใน พ.ศ. 2547 และ พ.ศ. 2558 รวมทั้งข้อมูลที่รวบรวมจากทนายความ ญาติ เอกสารของศาล และบันทึกทางการแพทย์ กรุณาดู: <https://www.amnesty.org/en/documents/asa39/4747/2016/en/>

นอกจากนั้น ดู รายงานของมูลนิธิผสานวัฒนธรรมและกลุ่มด้วยใจ เรื่องคำกล่าวหาว่ามีการซ้อมทรมานในภาคใต้ตอนล่างสุดของประเทศไทยระหว่างพ.ศ. 2547 และ พ.ศ. 2558 รายงานกล่าวถึงกรณีซ้อมทรมานและการปฏิบัติอย่างโหดร้ายในภาคใต้ตอนล่างสุดของประเทศไทยระหว่างพ.ศ. 2547 และ พ.ศ. 2558 จำนวน 54 กรณี พร้อมเหตุการณ์ 32 ครั้ง ที่เกิดขึ้นระหว่างพ.ศ. 2557 และ พ.ศ. 2558 กรุณาดู: http://alrc.asia/Article2/wp-content/uploads/2016/08/A2_V15-N2-_final.pdf

นอกจากนั้น ดูรายงานศูนย์ทนายความมุสลิมเรื่องคำกล่าวหาว่ามีการซ้อมทรมานและการปฏิบัติอย่างโหดร้ายต่อผู้ต้องสงสัยว่าก่อความไม่สงบในภาคใต้ตอนล่างสุด ซึ่งถูกจับกุมและคุมขังภายใต้กฎหมายความมั่นคงพิเศษ รายงานกล่าวถึงคำกล่าวหากรณีซ้อมทรมานและการปฏิบัติอย่างโหดร้ายจำนวน 33 กรณี โดยอดีตผู้ต้องขังและครอบครัวของพวกเขาในภูมิภาคดังกล่าว กรุณาดู: <http://th.macmuslim.com/?p=1025>

⁴⁵ คำแถลงที่ยื่นต่อคณะกรรมการต่อต้านการทรมาน, ICJ, <http://www.icj.org/icj-submission-on-thailand-to-the-un-committee-against-torture/>

ทางการเมือง ถูกพาตัวออกจากบ้านในช่วงเย็นวันที่ 28 พฤษภาคม พ.ศ.2557 และตกเป็นเหยื่อของการบังคับให้สูญหาย ก่อนจะได้รับการปล่อยตัวเมื่อวันที่ 24 มิถุนายน พ.ศ.2557 ซึ่งเป็นเวลา 29 วันภายหลังการ “สูญหาย” ของเธอ โดยเธอกล่าวอ้างว่าถูกทำร้ายทางร่างกายและทางเพศจนถึงปัจจุบัน ยังไม่มีคำตอบจากทางการไทยในกรณีของเธอ อีกทั้งไม่ปรากฏการสืบสวนโดยรวดเร็ว อย่างอิสระ เป็นกลางและมีประสิทธิภาพดังที่กำหนดในมาตรา 2 (3), 7 และ 9 ของกติกา⁴⁶ อีกตัวอย่างหนึ่งเป็นกรณีจำเลยสี่คนที่ต้องหาว่าเกี่ยวข้องกับการปะเบิดมือใส่ศาลอาญากรุงเทพมหานคร⁴⁷ ในเดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2558 กองบัญชาการตำรวจนครบาลตอบโต้คำกล่าวหาเรื่องซ้อมทรมานของหนึ่งในจำเลยที่ชื่อนายสรเสรีญ ศรีอ่อนเรือน โดยกล่าวว่าเป็นไปได้ที่รอยบาดแผลบนร่างกายของเขาอาจเกิดจากการหกล้มหรือกระแทกวัตถุทื่อ ในเรื่องนี้ กองบัญชาการตำรวจนครบาลสรุปว่าไม่สามารถพิสูจน์ว่ามีการซ้อมทรมานเกิดขึ้น⁴⁸ ต่อมาในเดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2558 นายสรเสรีญ ศรีอ่อนเรือน ได้แย้งผลการสอบสวนของตำรวจและกล่าวอ้างว่าเขาถูกซ้อมทรมานและปฏิบัติอย่างโหดร้ายโดยเจ้าหน้าที่ทหารผู้จับกุมและสอบปากคำเขาระหว่างถูกคุมขังภายใต้การควบคุมตัวโดยทหารเมื่อเดือนมีนาคม พ.ศ. 2558 และร้องขอให้มีการสอบสวนครั้งใหม่⁴⁹ ทว่า ไม่ปรากฏความคืบหน้าในการสอบสวนคำกล่าวหาดังกล่าวเลย

ชดเชยความเสียหายแต่ไม่มีผู้ใดถูกดำเนินคดี

34. ในหลายกรณี ผู้เสียหายที่กล่าวอ้างว่าถูกซ้อมทรมาน หรือครอบครัวของผู้ที่เสียชีวิตอันเป็นผลจากการซ้อมทรมาน ได้รับการชดเชยความเสียหาย แต่ไม่มีการนำตัวผู้กระทำความผิดเข้าสู่กระบวนการยุติธรรม ยกตัวอย่างเช่น กรณีอิหม่ามยะฟา กาเซ็ง ซึ่งมีคำกล่าวหาว่าถูกซ้อมทรมานและฆ่าระหว่างอยู่ภายใต้การควบคุมตัวโดยทหารเมื่อเดือนมีนาคม พ.ศ. 2551⁵⁰ ภายหลังการไต่ถามโดยศาลแพ่ง ครอบครัวของเขาได้รับค่าชดเชยเป็นเงิน 5.2 ล้านบาท ในเดือนสิงหาคม พ.ศ.

⁴⁶ ประเทศไทย: จะต้องดำเนินการสืบสวนโดยทันทีในกรณีคำกล่าวหาว่ามีการซ้อมทรมานนักกิจกรรมที่ชื่อกริชสุดา คุณะเสน, ICJ, <http://www.icj.org/thailand-allegations-of-torture-against-activist-kritsudakhunasen-require-immediate-investigation/>

⁴⁷ Police told of bomb plots by red shirts, เดอะเนชั่น, กรุงเทพมหานคร, <http://www.nationmultimedia.com/politics/Police-told-of-bomb-plots-by-red-shirts-30255607.html>

⁴⁸ Claims of torture over court attack materialize, เดอะเนชั่น, กรุงเทพมหานคร, <http://www.nationmultimedia.com/politics/Claims-of-torture-over-court-attack-materialise-30256375.html>; ตำรวจถูกประณามจากการยกฟ้อง ‘โดยมิชอบด้วยกฎหมาย’ กรณีคำกล่าวหาเรื่องซ้อมทรมานโดยเสื้อแดงผู้ต้องสงสัยปะเบิด, ประชาไท, กรุงเทพมหานคร, <http://www.prachatai.com/english/node/5233>; ผู้ต้องสงสัยปะเบิดใส่ศาลร้องขอให้ตำรวจดำเนินการสืบสวนคำกล่าวหาการซ้อมทรมานใหม่, ประชาไท, กรุงเทพมหานคร <http://prachatai.org/english/node/5332>

⁴⁹ ผู้ต้องสงสัยปะเบิดใส่ศาลร้องขอให้ตำรวจดำเนินการสืบสวนคำกล่าวหาการซ้อมทรมานใหม่, ประชาไท, กรุงเทพมหานคร, <http://prachatai.org/english/node/5332>

⁵⁰ ประเทศไทย: ผลการสอบสวนระบุทหารมีส่วนในการเสียชีวิตของอิหม่าม, HRW, <https://www.hrw.org/news/2009/01/07/thailand-inquest-blames-soldiers-imams-death>

2558 คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ปปช.) ซึ่งเริ่มการสืบสวนใน พ.ศ. 2558 ระบุว่ามิมูลเหตุที่เจ้าหน้าที่หนึ่งนายจะต้องถูกตั้งข้อหาประพฤติผิดทางวินัยอย่างร้ายแรงและประพฤตินิชอบ แต่พยานหลักฐานไม่เพียงพอที่จะสนับสนุนการตั้งข้อหา กับเจ้าหน้าที่อีกสี่นายที่เกี่ยวข้อง⁵¹ ปปช.ส่งผลสืบสวนไปยังผู้บังคับบัญชารายหนึ่งเพื่อให้พิจารณาลงโทษทางวินัย และส่งผลไปยังอัยการสูงสุดเพื่อพิจารณาว่าจะดำเนินคดีกับผู้ต้องกล่าวหาว่ากระทำความผิดหรือไม่ ตราบจนปัจจุบัน ยังไม่มีการดำเนินคดีเกิดขึ้นและไม่มีการนำตัวผู้กระทำความผิดรายใดเข้าสู่กระบวนการยุติธรรม ในอีกคดีหนึ่ง ศาลปกครองสั่งให้สำนักงานกฤษฎีกาจ่ายเงินชดเชยจำนวน 500,000 บาท แก่ครอบครัวของนายอัสฮารี สะมาแอ หลังจากมีรายงานว่าเขาถูกซ้อมทรมานและฆ่า ระหว่างถูกควบคุมตัวโดยทหารในเดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2550 ทว่าจนถึงปัจจุบัน ยังไม่มีนายทหารหรือนุคคลใดถูกดำเนินคดีเกี่ยวกับการเสียชีวิตของเขา⁵² ยิ่งกว่านั้น เมื่อวันที่ 19 ตุลาคม พ.ศ. 2559 ศาลปกครองสูงสุดสั่งให้กองทัพบกและกระทรวงกลาโหมจ่ายค่าเสียหายแก่โจทก์สองคน: นายอิสมาแอ เต๊ะ และ นายอามีชี มานาก หลังจากพบว่าพวกเขาถูกซ้อมทรมานและคุมขังโดยผิดกฎหมายเป็นเวลาเก้าวัน – ซึ่งเกินเวลาเจ็ดวันที่อนุญาตโดยกฎอัยการศึก ใน พ.ศ. 2551 บุคคลทั้งสองถูกจับกุมภายใต้กฎอัยการศึก และถูกซ้อมทรมานเพื่อบังคับเอาคำสารภาพที่เกี่ยวข้องกับคดีความมั่นคงของชาติ จนทุกวันนี้ ไม่มีการนำตัวผู้กระทำความผิดรายใดเข้าสู่กระบวนการยุติธรรม⁵³

35. ปัญหาอีกประการหนึ่งคือ หากผู้ต้องกล่าวหาว่ากระทำความผิดเป็นสมาชิกกองทัพ เฉพาะอัยการทหารเท่านั้นที่สามารถฟ้องคดีต่อศาลทหารได้ จึงทำให้ความเป็นไปได้ที่ผู้เสียหายจากการซ้อมทรมาน หรือครอบครัวของพวกเขาจะได้รับความยุติธรรมลดน้อยลงไป

การบังคับให้สูญหาย

36. มีการรายงานกรณีสูญหายโดยถูกบังคับหรือโดยไม่สมัครใจในประเทศไทย 82 กรณีต่อคณะทำงานเรื่องการสูญหายโดยถูกบังคับหรือไม่สมัครใจแห่งสหประชาชาติ ระหว่าง พ.ศ. 2523 ถึง 2559⁵⁴ กรณีต่อไปนี้เป็นสัญลักษณ์ของปัญหาเรื่องการบังคับให้สูญหายภายในประเทศ

นายสมชาย นิละไพจิตร

37. ประจักษ์พยานบอกว่าเห็นนายสมชาย นิละไพจิตร ซึ่งเป็นทนายความผู้มีชื่อเสียงและนัก

⁵¹ ความเห็นของ ปปช., กรุณา ดู: http://www.nacc.go.th/cul_detail.php?id=jIACSuayrsUHMO29vJiG

⁵² ชดเชยค่าเสียหายแต่ไม่มีการดำเนินคดีเสียชีวิตของเหยื่อการซ้อมทรมานในภาคใต้ตอนล่างสุด, ประชาไท, กรุงเทพมหานคร, <http://prachatai.org/english/node/5408>

⁵³ ศาลปกครองสูงสุดตัดสินว่านักศึกษาจากยะลาไม่มีสิทธิได้ค่าชดเชย, ประชาไท, กรุงเทพมหานคร, <http://prachatai.com/journal/2016/10/68437>

⁵⁴ HRC, รายงานของคณะทำงานเรื่องการสูญหายโดยถูกบังคับหรือไม่สมัครใจ, A/HRC/33/51, ภาคผนวก II

ปกป้องสิทธิมนุษยชนที่ทำงานในภาคใต้ตอนล่างสุดของประเทศไทย ถูกดึงออกมาจากรถของ เขาในใจกลางกรุงเทพมหานคร และถูกนำตัวออกไปโดยชายห้าคนเมื่อวันที่ 12 มีนาคม พ.ศ. 2547 ไม่มีใครพบเห็นเขาอีกเลยตั้งแต่นั้นมา⁵⁵ ในเดือนเมษายนพ.ศ. 2547 ศาลอาญาในกรุงเทพฯ ออกหมายจับเจ้าหน้าที่ตำรวจห้ารายที่ถูกกล่าวหาว่ามีส่วนเกี่ยวข้องในการลักพาตัวเขา ทำัยที่สุดในเดือนมกราคมพ.ศ. 2549 เจ้าหน้าที่ตำรวจสี่นายถูกปล่อยตัวและอีกหนึ่งนายถูก ตัดสินว่ามีความผิดลหุโทษฐานบังคับขู่เข็ญ แต่ในเดือนมีนาคม พ.ศ. 2554 ศาลอุทธรณ์ใน กรุงเทพมหานคร กลับคำพิพากษาความผิดของเขา⁵⁶ เมื่อวันที่ 29 ธันวาคม พ.ศ. 2558 ศาลฎีกา ของประเทศไทยยืนตามคำพิพากษาของศาลอุทธรณ์ที่ยกฟ้องตำรวจห้าราย ซึ่งถูกกล่าวหาว่ามี ส่วนเกี่ยวข้องกับการสูญหายของนายสมชาย นีละไพจิตร ในเดือนตุลาคมพ.ศ. 2559 หลังจาก การสืบสวนเป็นเวลา 11 ปี 3 เดือน กรมสอบสวนคดีพิเศษ (ดีเอสไอ) ประกาศปิดคดีโดยกล่าวว่า ไม่พบผู้กระทำความผิด⁵⁷

นายพลละจี “บิลลี่” รักจงเจริญ

38. อีกตัวอย่างหนึ่งของกรณีที่น่าสงสัยว่าถูกบังคับให้สูญหาย คือกรณีของนายพลละจี “บิลลี่” รัก จงเจริญ ซึ่งเป็นนักปกป้องสิทธิมนุษยชนชาวกะเหรี่ยง ที่ถูกพบเห็นครั้งสุดท้ายเมื่อวันที่ 17 เมษายน พ.ศ. 2557 ในขณะที่อยู่ภายใต้การควบคุมตัวโดยเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน เจ้าหน้าที่อุทยานยอมรับว่าพวกเขาคุมขังบิลลี่ในข้อหา "ครอบครองน้ำผึ้งป่าโดยผิดกฎหมาย" แต่อ้างว่าได้ปล่อยตัวเขาไปในวันเดียวกัน⁵⁸ ในช่วงเวลาของ "การสูญหาย" เขาทำงานร่วมกับ ชาวบ้านและนักเคลื่อนไหวชาวกะเหรี่ยงในเรื่องการดำเนินคดีที่เกี่ยวข้องกับคำกล่าวหาเรื่องเผา บ้านเรือนและทรัพย์สินของชาวบ้านในอุทยานแห่งชาติในปี พ.ศ.2553 และพ.ศ.2554 ในวันที่ 17 กรกฎาคม พ.ศ. 2557 หลังจากการไต่สวนคำร้องขอตรวจสอบความชอบด้วยกฎหมายของ การคุมขัง (*habeas corpus*) เป็นเวลาหกวัน ศาลชั้นต้นสรุปว่าไม่สามารถพิสูจน์ได้ว่าบิลลี่ยังคง

⁵⁵ สืบป้ออันไร้ซึ่งความจริง: สมชาย นีละไพจิตรและการบังคับบุคคลให้สูญหายในประเทศไทย, ICJ, <http://icj.wpengine.netdna-cdn.com/wp-content/uploads/2014/03/Ten-Years-Without-Truth-Somchai-Neelapaijit-and-Enforced-Disappearances-in-Thailand-report-2014.pdf>

⁵⁶ ประเทศไทย: จะต้องดำเนินการสืบสวนอย่างมีประสิทธิภาพภายหลังคำพิพากษาศาลฎีกากรณีถูกบังคับให้สูญหายของสมชาย นีละ ไพจิตร, ICJ, <http://www.icj.org/thailand-effective-investigation-of-enforced-disappearance-of-somchai-neelapaijit-needed-after-supreme-court-ruling/>

⁵⁷ Somchai Neelapaijit case closed, says DSI, บางกอกโพสต์, <http://m.bangkokpost.com/news/crime/1109580/somchai-neelapaijit-case-closed-says-dsi>

⁵⁸ ประเทศไทย: “การสูญหาย” ของบิลลี่ต้องได้รับการสืบสวนพิเศษ, ICJ, <http://www.icj.org/thailand-disappearance-of-billy-demands-special-investigation/>; ประเทศไทย: การบังคับให้สูญหาย, ICJ, <http://www.icj.org/thailand-enforced-disappearances/>; ประเทศไทย: การพยายามมากขึ้นเพื่ออธิบายการบังคับให้สูญหายในกรณี “บิลลี่”, ICJ, <http://www.icj.org/thailand-strengthen-efforts-to-solve-the-apparent-enforced-disappearance-of-billy/>

ถูกคุมขังในขณะสูญหาย การอุทธรณ์คำพิพากษาต่อศาลอุทธรณ์และศาลฎีกาที่ตามมาล้มเหลวที่จะสร้างความกระจ่างเกี่ยวกับชะตากรรมหรือที่อยู่ของบิลลี่⁵⁹ ในวันที่ 6 สิงหาคม พ.ศ. 2558 ภรรยาของบิลลี่ขอให้ดีเอสไอเปิดการสอบสวนคดีพิเศษในกรณีนี้ เนื่องจากไม่มีความคืบหน้าในการสอบสวนโดยเจ้าหน้าที่ตำรวจ⁶⁰ ในเดือนมกราคม พ.ศ. 2560 ดีเอสไอแจ้งภรรยาของบิลลี่ว่าได้ตัดสินใจที่จะไม่เปิดการสอบสวนคดีพิเศษในกรณีนี้⁶¹ ในวันที่ 8 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2560 มีรายงานว่าดีเอสไอเสนอต่อ กสม.ว่ามีเหตุผลสามประการที่ไม่เปิดสอบสวนคดีพิเศษ: เหตุผลข้อแรกคือความพยายามในการสอบสวนยังไม่สามารถหาข้อสรุปได้และส่งผลกระทบต่อการศึกษาปฏิบัติหน้าที่ของหน่วยงาน ข้อสองคือบิลลี่และภรรยาของเขาไม่ได้แต่งงานถูกต้องตามกฎหมาย และข้อสามคือทางหน่วยงานจะสามารถดำเนินการสอบสวนต่อหากพบศพของบิลลี่⁶²

39. ทั้ง ICJ และ TLHR มีความกังวลที่ดีเอสไอปิดการสอบสวนกรณีบังคับให้สูญหายของนายสมชาย นิละไพจิตร และปฏิเสธที่จะสอบสวนกรณีนำสงสัยว่าถูกบังคับให้สูญหายของ "บิลลี่" ไม่นานก่อนที่จะมีรายงานการผ่านร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการซ้อมทรมานและการบังคับให้สูญหาย ร่างกฎหมายฉบับปัจจุบันระบุว่าดีเอสไอจะต้องมีอำนาจหน้าที่สอบสวนการบังคับให้สูญหาย และเนื่องจากลักษณะต่อเนื่องของอาชญากรรมนี้ ดีเอสไอควรจะรับผิดชอบของ "บิลลี่" ไว้ - และการสอบสวนทั้งสองกรณีควรจะดำเนินต่อไปจนถึงเวลาที่ชะตากรรมหรือที่อยู่ของพวกเขาได้รับการพิสูจน์แล้ว

V. สิทธิในเสรีภาพและความปลอดภัยของบุคคล การปฏิบัติต่อบุคคลผู้ถูกลิดรอนเสรีภาพ สิทธิที่จะได้รับการพิจารณาคดีอย่างเป็นธรรมและความเป็นอิสระของตุลาการ

40. มีตัวอย่างมากมายของการละเมิดสิทธิใน: เสรีภาพและความปลอดภัยของบุคคล; การปลอดจากการคุมขังตามอำเภอใจ; และการได้รับการพิจารณาคดีโดยธรรม รวมทั้งตุลาการที่เป็นอิสระ การจับกุมและคุมขังตามอำเภอใจ ภายใต้กฎหมายความมั่นคงพิเศษและคำสั่ง หน.คสช.

41. กฎอัยการศึก (ซึ่งยังคงมีผลบังคับในบางพื้นที่ของประเทศไทย) และคำสั่งหน.คสช. ที่ 3/2558 และ 13/2559 มอบให้เจ้าหน้าที่ผู้ได้รับการแต่งตั้ง มีอำนาจที่กว้างขวางยิ่งกว่าตำรวจ รวมถึงอำนาจในการจับกุม คุมขัง และค้นตัวผู้ต้องสงสัย (โดยปราศจากหมายศาล) ตลอดจนควบคุมตัว

⁵⁹ คดีศาลฎีกาเลขที่ 7237/2558, วันที่ 9 กรกฎาคม พ.ศ. 2558, พิณภา พุกษาพรณ, ผู้ร้อง

⁶⁰ ประเทศไทย: เปิดการสืบสวนพิเศษกรณีบังคับให้สูญหายของ "บิลลี่", ICJ, <http://www.icj.org/thailand-launch-special-investigation-into-enforced-disappearance-of-billy/>

⁶¹ DSI drops probe into missing Karen activist, เด อะ เน ชัน , กรุงเทพมหานคร, <http://www.nationmultimedia.com/news/national/30305405>

⁶² NHRC pursues fight for 'Billy' with DSI, บางกอกโพสต์, กรุงเทพมหานคร, <http://m.bangkokpost.com/news/general/1195813/nhrc-pursues-fight-for-billy-with-dsi> พลันปีนไ้ระบบกฎหมายและความยุติธรรม, TLHR, <http://www.tlhr2014.com/th/?p=1443>

พวกเขาได้ถึงเจ็ดวัน ในสถานที่ซึ่งไม่เป็นที่ยอมรับอย่างเป็นทางการว่าเป็นสถานที่คุมขัง เจ้าหน้าที่ทหารได้เรียกบุคคลมารายงานตัวหรือพบเจ้าหน้าที่ท้องถิ่นในค่ายทหาร โดยอ้างคำสั่ง หน.คสช. ที่ 3/2558 และ 13/2559 หนึ่ง จากข้อมูลที่รวบรวมโดย TLHR ตั้งแต่การรัฐประหาร จนถึงวันที่ 30 เมษายน พ.ศ. 2559 เจ้าหน้าที่ทหารได้เรียกบุคคลอย่างน้อย 1,006 คน ให้มารายงานตัวหรือเข้าร่วม“การปรับทัศนคติ” ในค่ายทหาร มีบุคคลอย่างน้อย 579 คน ถูกจับกุมภายใต้กฎอัยการศึกหรือคำสั่ง หน.คสช. ที่ 3/2558⁶³ แต่จำนวนผู้ถูกจับกุมทั้งหมดทั่วประเทศไม่เป็นที่ทราบกัน เนื่องจากรัฐบาลไม่ได้เปิดเผยตัวเลขอย่างเป็นทางการ ในบางกรณีเจ้าหน้าที่ทหารคุมขังบุคคลที่ถูกเรียกตัวไว้นานเจ็ดวัน ยกตัวอย่างเช่นนายประวิตร โรจนพฤกษ์ อดีตผู้สื่อข่าวของหนังสือพิมพ์ภาษาอังกฤษ *เดอะเนชั่น* และนายธนาพล อิวสกุล บรรณาธิการบริหารของสำนักข่าว *ฟ้าเดียวกัน* ถูกเรียกให้ไปรายงานตัวกับทหารหลังจากที่พวกเขาแสดงความเห็นวิพากษ์วิจารณ์ คสช.⁶⁴

สิทธิของผู้ถูกคุมขังและสภาพการคุมขัง

42. ทัศนคติของ TLHR ประสบความยากลำบากในการขออนุญาตเข้าพบลูกความที่ถูกจับกุมและคุมขังโดยไม่มีการตั้งข้อหาได้นานถึงเจ็ดวันโดยเจ้าหน้าที่ทหารภายใต้คำสั่ง หน.คสช. ที่ 3/2558 และ 13/2559 ระหว่างการควบคุมตัวเจ็ดวัน ญาติและทนายความไม่สามารถติดต่อหรือเข้าถึงผู้ถูกควบคุมตัวที่อยู่ในการดูแลของกองทัพ สำหรับคดีที่ทัศนคติของ TLHR ประสบความยากลำบากในการเข้าถึงลูกความประกอบด้วย: การคุมขังนายฐนกร ศิริไพบุลย์ ซึ่งถูกตั้งข้อกล่าวหาในเวลาต่อมาว่าละเมิดมาตรา 112 ของประมวลกฎหมายอาญา โดยการลงภาพในเฟซบุ๊กที่เป็นการ “หมิ่นประมาท” สุนัขทรงเลี้ยงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว: การคุมขังนายสรารุข บำรุงกิตติคุณ ซึ่งเป็นผู้ดูแลระบบของหน้าเพจเฟซบุ๊กชื่อ “เปิดประเด็น” และการคุมขังนายวัฒนา เมืองสุข ซึ่งเป็นนักการเมืองสังกัดพรรคเพื่อไทย และอื่นๆ
43. ตามคำสั่ง หน.คสช. ที่ 13/2559 เจ้าหน้าที่ทหารมีอำนาจที่จะดำเนินการกับบุคคลที่พวกเขาพิจารณาว่าเป็น “ผู้มีอิทธิพล” ซึ่งมีพฤติกรรมและการกระทำที่ “ถือเป็นความผิดทางอาญา” “เป็นภัยอันตรายต่อความสงบเรียบร้อย” หรือ “บ่อนทำลายระบบสังคมและเศรษฐกิจของประเทศ” มูลเหตุที่กว้างขวางและคลุมเครือของการจับกุม เรียกตัว และคุมขัง เปิดโอกาสให้มีการใช้อำนาจในทางที่ผิดหรือการใช้อำนาจโดยสุจริตโดยเจ้าหน้าที่ ยกตัวอย่างเช่น มีบุคคลบางคนที่เป็นผู้นำชุมชนท้องถิ่นซึ่งคัดค้านโครงการพัฒนาและอุตสาหกรรมถูกจับกุมและคุมขังตามคำสั่งนี้ เช่น นายทวีศักดิ์ อินทวงศ์ ซึ่งเป็นผู้นำในการคัดค้านโรงไฟฟ้าพลังงานขยะเชิงรากลในจังหวัด

⁶³ อำนาจเป็นพรางตัวเป็นกฎหมายและกระบวนการยุติธรรม TLHR, <http://tlhr2014.com/th/?p=1443>

⁶⁴ Journalists summoned and arrested as Thai army gets tough on media, องค์การผู้สื่อข่าวไร้พรมแดน (Reporters Without Border), <https://rsf.org/en/news/journalists-summoned-and-arrested-thai-army-gets-tough-media>

ปทุมธานี และนายละม่อม บุญยงค์ ซึ่งเป็นประธานของกลุ่มปากน้ำบ้านเราในจังหวัดระยอง⁶⁵

สิทธิที่จะได้เข้าถึงศาลถึงความชอบด้วยกฎหมายของการคุมขัง

44. มาตรา 9 (4) ของกติการับรองหลักการพื้นฐานของการนำตัวบุคคลผู้ถูกคุมขังมาปรากฏตัวต่อศาลซึ่ง “บังคับใช้กับการคุมขังทุกกรณีไม่ว่าจะกระทำอย่างเป็นทางการ หรือตามที่ได้รับอนุญาตอย่างเป็นทางการ รวมทั้ง [...] การคุมขังทางทหาร การคุมขังเพื่อรักษาความมั่นคง การคุมขังเพื่อต่อต้านการก่อการร้าย [...] และการจับกุมโดยไร้เหตุผลใดๆสนับสนุน”⁶⁶
45. แม้ว่ามาตรา 90 ของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของไทย มีบทบัญญัติให้สามารถคัดค้านต่อศาลถึงความชอบด้วยกฎหมายของการคุมขัง แต่ศาลไทยได้ละเลยหมายเรียกบุคคลที่ถูกคุมขังมาปรากฏตัวต่อหน้าศาล เพื่อโต้แย้งการควบคุมตัวภายใต้คำสั่ง หน.คสช. กรณีที่น่ากล่าวถึงคือการควบคุมตัว แปนดแอคมินของหน้าเพจเฟซบุ๊กชื่อ “เรารักพลเอกประยุทธ์” ซึ่งถูกตั้งข้อหาขูยงปลุกปั่นเมื่อวันที่ 28 เมษายน พ.ศ. 2559 จากข้อกล่าวหาเรื่อง “การเยาะเย้ย” พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา พวกเขาถูกนำตัวออกจากบ้าน และอยู่ภายใต้การควบคุมตัวในค่ายทหารแห่งหนึ่ง⁶⁷ เจ้าหน้าที่ทหารจับกุมพวกเขาโดยปราศจากหมายศาล นอกจากนี้ยังมีรายงานว่าเจ้าหน้าที่ไม่ได้ระบุสาเหตุการจับกุมหรือแจ้งข้อกล่าวหาใดๆ ให้พวกเขาทราบ ครอบครัวและทนายความของพวกเขายื่นคำร้องต่อศาลอาญากรุงเทพมหานคร เพื่อขอหมายเรียกบุคคลที่ถูกควบคุมตัวเหล่านี้มาปรากฏตัวต่อศาล โดยอ้างอิงมาตรา 90 ของประมวลกฎหมายอาญา และขอให้ปล่อยตัวพวกเขาเป็นอิสระจากการควบคุมตัวโดยทหาร ศาลปฏิเสธที่จะไต่สวนและในวันที่ 27 เมษายน พ.ศ. 2559 ศาลตัดสินว่าการควบคุมตัวดังกล่าวชอบด้วยกฎหมายภายใต้คำสั่ง หน.คสช.ที่ 3/2558 เนื่องจากยังไม่เกินระยะเวลาเจ็ดวัน⁶⁸

การคุมขังพลเรือนในสถานที่ทางทหาร

46. คณะกรรมการมีความเห็นว่า “[ผู้] ถูกคุมขังควรถูกควบคุมตัวในสถานที่ที่ได้รับการรับรองอย่างเป็นทางการว่าเป็นสถานคุมขัง”⁶⁹ และว่า “บุคคลใดที่ถูกจับกุมหรือคุมขังด้วยข้อหาทางอาญา จัก

⁶⁵ ตัวอย่างการใช้คำสั่ง หน.คสช. ที่ 13/2559 เช่นทหารเรียกตัวแกนนำที่คัดค้านโรงไฟฟ้าพลังงานขยะเชิงรุก และกล่าวหาว่าเขาเป็นผู้มีอิทธิพล กรุณา: แดงการณเรื่องการเรียกตัวทวิศักดิ์, TLHR, <https://tlhr2014.wordpress.com/2016/03/30/ncpo-summoned-taweesak-junk-power-plant/> (TH); แดงการณเรื่องการคุมขังประธานกลุ่มปากน้ำบ้านเราเพื่อปรับทัศนคติ, TLHR, https://tlhr2014.wordpress.com/2016/03/29/lamom_detention/ (TH)

⁶⁶ ความเห็นทั่วไปที่ 35, CCPR/C/GC/35, วรรค 40

⁶⁷ สรุปลคดี ‘เฟซบุ๊ก 8’ วันที่ 29 เมษายน: ศาลทหารปฏิเสธคำขอประกันตัวผู้ต้องสงสัยว่าดูแลหน้าเพจเฟซบุ๊ก, TLHR, <https://tlhr2014.wordpress.com/2016/05/04/8facebook-recap-29april/>

⁶⁸ 11 ผลงาน “ศาล” ภายใต้การปกครองโดย คสช. ใน พ.ศ. 2559, TLHR, <http://www.tlhr2014.com/th/?p=3168>

⁶⁹ คณะกรรมการ, ความเห็นทั่วไปที่ 35, CCPR/C/GC/35, วรรค 58

ต้องถูกนำตัวไปปรากฏต่อผู้พิพากษาหรือเจ้าหน้าที่อื่นที่มีอำนาจตามกฎหมายโดยเร็วเพื่อให้มีการใช้อำนาจตรวจสอบโดยฝ่ายตุลาการ”⁷⁰ คณะกรรมการได้กล่าวอ้างว่าบุคคลที่ถูกคุมขังนานกว่า 48 ชั่วโมงก่อนถูกนำตัวมาปรากฏต่อผู้พิพากษา ถือเป็นการถูกคุมขังโดยพลการ และความล่าช้าใดๆ ที่เกินกว่า 48 ชั่วโมง จะต้องเป็นข้อบกพร่องพิเศษอย่างแท้จริงและสมเหตุสมผลภายใต้สถานการณ์⁷¹

47. หนึ่งในสถานที่หลักเพื่อการคุมขังและสอบปากคำโดยรัฐบาลทหาร คือเรือนจำชั่วคราวแขวงถนนนครไชยศรี ซึ่งตั้งอยู่ในมณฑลทหารบกที่ 11 กรุงเทพมหานคร ในวันที่ 8 กันยายน พ.ศ. 2558 กระทรวงยุติธรรมประกาศว่าการจัดตั้งสถานที่ดังกล่าวเป็นไป “เพื่อประโยชน์ในด้านการรักษาความปลอดภัย และเพื่อความเหมาะสมในการคุมขัง และการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังในคดีความผิดเกี่ยวกับความมั่นคงของรัฐและคดีอื่นๆ ที่เกี่ยวเนื่องกัน ซึ่งเป็นผู้ต้องขังประเภทมีเหตุพิเศษ ที่ไม่ควรจะรวมคุมขังอยู่กับผู้ต้องขังอื่น”⁷² ตามข้อมูลที่ได้รับจากเรือนจำพิเศษกรุงเทพมหานครเมื่อเดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2559 ปรากฏว่าในช่วงระหว่างวันที่ 14 กันยายน พ.ศ. 2558 ถึง 8 มีนาคม พ.ศ. 2559 มีผู้ถูกคุมขังที่ไม่ใช่ทหาร 47 คน อยู่ภายใต้การควบคุมของเจ้าพนักงานราชทัณฑ์ 6 นาย และเจ้าหน้าที่ทหาร 80 นาย ที่ได้รับการแต่งตั้งเป็นเจ้าพนักงานราชทัณฑ์พิเศษ⁷³ นับตั้งแต่การก่อตั้งเรือนจำชั่วคราวแขวงถนนนครไชยศรี มีผู้ถูกคุมขังอย่างน้อยสองคนที่เสียชีวิตขณะถูกควบคุมตัว⁷⁴ ปรากฏว่าศพของชายทั้งสองรายได้ถูกฃาปนกิจก่อนที่จะมีการสืบสวนเต็มรูปแบบตามมาตรฐานสากลในเรื่องสาเหตุการเสียชีวิต นอกจากนี้ ทนายความของผู้ถูกคุมขังดังกล่าวยังร้องเรียนว่าเกิดการละเมิดสิทธิของลูกความที่จะได้รับการพิจารณาคดีอย่างเป็นธรรม รวมทั้งทนายความเองก็ได้รับอนุญาตให้พบกับลูกความก็ต่อเมื่อมีเจ้าหน้าที่ทหารอยู่ร่วมด้วยเท่านั้น⁷⁵ ยิ่งกว่านั้น หนึ่งในผู้ถูกคุมขังซึ่งเป็นจำเลยในคดีระเบิดที่ศาล

⁷⁰ อ้างแล้ว วรรค 32

⁷¹ อ้างแล้ว วรรค 33

⁷² คำสั่งกระทรวงยุติธรรมที่ 314/2558 ว่าด้วยเรือนจำชั่วคราวแขวงถนนนครไชยศรี, Government Gazette, <http://www.ratchakitcha.soc.go.th/DATA/PDF/2558/E/215/7.PDF>

⁷³ หนึ่งในปีของการคุมขังพลเรือนในเรือนจำของค่ายทหาร: เรารู้อะไรบ้างเกี่ยวกับผู้ต้องขังในนั้น?, TLHR, <http://www.tlhr2014.com/th/?p=2730>

⁷⁴ จดหมายเปิดผนึกถึงผู้แทนถาวรไทย, ICJ และ HRW, <http://www.icj.org/thailand-human-rights-watch-and-the-icj-express-concerns-over-detentions/>

⁷⁵ ดู เชิงอรธ 73

พระพรหมเอราวัณในกรุงเทพมหานครเมื่อวันที่ 17 สิงหาคม พ.ศ. 2558 กือนายอาเดม คาราดัก ได้ถอนคำสารภาพของเขา และอ้างว่าเขาถูกซ้อมทรมานในสถานที่ดังกล่าว⁷⁶ ในวันที่ 23 สิงหาคม พ.ศ. 2559 ศาลทหารกรุงเทพมหานครยกคำร้องของเขาเรื่องการซ้อมทรมาน เนื่องจากขาดพยานหลักฐาน⁷⁷ ในจดหมายเปิดผนึกถึงผู้แทนถาวรไทยประจำสหประชาชาติในกรุงเจนีวา ICJ และฮิวแมนไรท์วอตช์ ('HRW') แสดงความกังวลเกี่ยวกับการคุมขังบุคคลที่ไม่ใช่ทหารในสถานที่ดังกล่าว ตลอดจนการเสียชีวิตของผู้ต้องขังทั้งสองรายที่กล่าวมา อีกทั้งเรียกร้องให้ย้ายบุคคลที่ไม่ใช่ทหาร ซึ่งถูกคุมขังอยู่ในสถานที่นี้ไปยังสถานที่คุมขังพลเรือนที่ได้รับการรับรองอย่างเป็นทางการ⁷⁸ ทว่า ไม่มีการตอบจดหมายดังกล่าว

ความเป็นอิสระของตุลาการ และการใช้ศาลทหารดำเนินคดีกับพลเรือน

48. หลังการรัฐประหารไม่นาน ประกาศคสช. ที่ 37/2557, 38/2557 และ 50/2557⁷⁹ ขยายเขตอำนาจศาลทหารให้ครอบคลุมความผิดบางประเภท อันรวมถึงการฝ่าฝืนละเมิดคำสั่งคสช. อาชญากรรมเกี่ยวกับความมั่นคงของประเทศ ซึ่งรวมความผิดทำนองยุ้งปลุกปั่น การครอบครองและใช้อาวุธสงคราม ตลอดจนความผิดฐานหมิ่นประมาทภัยพิบัติ ซึ่งกินความกว้างขวางและคลุมเครือ⁸⁰ จากข้อมูลที่กรมพระธรรมนูญ ('JAG') มอบให้ ICJ และ TLHR ในเดือนธันวาคมพ.ศ. 2559 แสดงให้เห็นว่าระหว่างวันที่ 25 พฤษภาคม พ.ศ. 2557 จนถึง 30 พฤศจิกายน พ.ศ. 2559 มีพลเรือนอย่างน้อย 2,177 คน ใน 1,716 คดี ถูกดำเนินคดีในศาลทหารทั่วประเทศ ในจำนวนนี้มี 1,577 คดี ที่เกี่ยวข้องกับการครอบครองและการใช้อาวุธสงคราม⁸¹
49. ถึงแม้ว่าการดำเนินคดีกับพลเรือนในศาลทหารกำลังค่อยๆ ถูกยกเลิกผ่านคำสั่ง หน.คสช. ที่ 55/2559 ซึ่งออกเมื่อวันที่ 12 กันยายน พ.ศ. 2559 แต่คำสั่งดังกล่าวมีผลบังคับใช้เฉพาะกับ

⁷⁶ Shrine bombing suspect recants confession, claims torture, บาง กอ ก โ พ ส ต์ , กรุงเทพมหานคร , <http://www.bangkokpost.com/news/crime/864820/shrine-bombing-suspect-recants-confessionclaims-torture>

⁷⁷ Thai military court rejects abuse claims by suspects in Erawan Shrine blast, Asian Correspondent, กรุงเทพมหานคร , <https://asiancorrespondent.com/2016/08/thai-military-court-rejects-abuse-claims-suspects-erawan-shrine-blast/>

⁷⁸ ดู เชิงอรณ 76

⁷⁹ กฎอัยการศึกและศาลทหาร: สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองในประเทศไทย (22 พฤษภาคม พ.ศ. 2557-15 มกราคม พ.ศ. 2558), TLHR, <http://humanrightsinasean.info/system/files/documents/TLHR%20report-Civilians%20in%20Military%20court.pdf>

⁸⁰ Thailand / Freedom of expression: UN expert recommends amendment of lèse majesté laws, OHCHR. สำหรับข้อมูลเพิ่มเติม กรุณา ดู: <http://www.ohchr.org/en/NewsEvents/Pages/DisplayNews.aspx?NewsID=11478&LangID=E>

⁸¹ จำนวนพลเรือนที่ถูกพิจารณาคดีโดยศาลทหารด้วยอำนาจตามประกาศ คสช. ที่ 37/2557, 38/2557 และ 50/2557, จดหมายสื่อสารระหว่างกรมพระธรรมนูญ และ ICJ, ลงวันที่ 23 พฤศจิกายน พ.ศ. 2559

ความผิดที่กระทำในวันหรือถัดจากวันที่คำสั่งดังกล่าวมีผลบังคับ โดยไม่ใช่บังคับกับคดีที่เกิดขึ้นในอดีตหรืออยู่ระหว่างการดำเนินคดี⁸² จากข้อมูลของกรมพระธรรมนูญ ยังคงมีคดีพลเรือนอย่างน้อย 416 คดีอยู่ในศาลทหาร⁸³ และมีหมายจับจำนวน 528 หมายสำหรับบุคคลที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดอาญาก่อนมีคำสั่ง หน.คสช. ที่ 55/2559⁸⁴ ที่ยังมีผลบังคับอยู่ และดังนั้นบุคคลใดที่ถูกจับกุมในอนาคตตามหมายจับดังกล่าว จะต้องถูกพิจารณาคดีในศาลทหารเช่นกัน ส่วนคดีต่างๆ ที่สิ้นสุดแล้วนั้น ไม่เป็นที่ชัดเจนว่ามีคดีจำนวนเท่าใดที่เป็นการกระทำภายใต้กฎอัยการศึกในคดีดังกล่าว หากบุคคลใดถูกพิพากษาลงโทษและประสงฆ์จะอุทธรณ์ ก็ไม่สามารถกระทำได้ เพราะคำพิพากษานั้นถือเป็นที่สุดเนื่องจากไร้ซึ่งสิทธิในการอุทธรณ์ ในขณะที่คำสั่ง หน.คสช. ที่ 55/2559 ได้รับการยอมรับ แต่ประเทศไทยควรดำเนินการขั้นตอนเพิ่มขึ้นเพื่อถ่ายโอนคดีค้างทั้งหมดยังศาลพลเรือน อีกทั้งยกเลิกบรรดาคำพิพากษาลงโทษพลเรือนที่ถูกดำเนินคดีในศาลทหารตั้งแต่การรัฐประหารเป็นต้นมา⁸⁵

50. ระบบยุติธรรมของทหารแยกเป็นอิสระจากระบบยุติธรรมพลเรือน และขึ้นตรงต่อกระทรวงกลาโหมซึ่งรับผิดชอบด้านบริหารจัดการ⁸⁶ ในศาลทหารชั้นต้นมีเพียงผู้พิพากษาหนึ่งในสามคนเท่านั้นที่ต้องเป็นเจ้าหน้าที่ของกรมพระธรรมนูญผู้ผ่านการฝึกอบรมด้านกฎหมายมาแล้ว ส่วนอีกสองคนจะต้องเป็นนายทหารชั้นสัญญาบัตร⁸⁷ ในขณะที่มาตรา 26 ของรัฐธรรมนูญฉบับชั่วคราวรับประกันความเป็นอิสระของตุลาการไว้ หากสามารถเห็นการขาดความเป็นอิสระของฝ่ายตุลาการในประเทศไทยตั้งแต่การรัฐประหารเป็นต้นมา ได้จากการใช้ศาลทหารดำเนินคดีกับพลเรือน ถึงแม้รัฐได้ยืนยันหลายครั้งหลายคราว่าผู้พิพากษาในศาลทหารมีความเป็นอิสระก็ตาม⁸⁸

⁸² ประเทศไทย: ICJ ยินดีต่อคำสั่งค่อยๆ ถอนการดำเนินคดีกับพลเรือนในศาลทหาร แต่รัฐบาลจะต้องทำมากกว่านั้น, ICJ, <https://www.icj.org/thailand-icj-welcomes-order-phasing-out-prosecution-of-civilians-in-military-courts-but-government-must-do-much-more/>

⁸³ ดู เชิงอรรถ 83

⁸⁴ การร้องขอสิทธิพลเรือนถูกพิจารณาคดีโดยศาลทหาร, จดหมายสื่อสารระหว่างกรมพระธรรมนูญ และ ICJ, ลงวันที่ 13 มกราคม พ.ศ. 2560

⁸⁵ ดู เชิงอรรถ 84

⁸⁶ มาตรา 5, พระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร (พ.ศ. 2498)

⁸⁷ มาตรา 26 และ 27, พระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร (พ.ศ. 2498)

⁸⁸ Use of military court defended, เดอะเนชั่น, กรุงเทพมหานคร, <http://www.nationmultimedia.com/politics/Use-of-military-court-defended-30257234.html>; พันเอกวินัยยืนยันอีกครั้งว่าการพิจารณาคดีโดยศาลทหารจะขัดกระบวนการตุลาการของประเทศไทย

51. ในที่ประชุมคณะมนตรีสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติสมัยที่ 28 เมื่อเดือนมีนาคม พ.ศ. 2558 ประเทศไทยอ้างว่า “มีเพียงไม่กี่คดีที่ผู้ต้องหาว่ากระทำความผิดร้ายแรงถูกฟ้องต่อศาลทหาร”⁸⁹ อย่างไรก็ตาม กลับมีการดำเนินคดีกับบุคคลบางคนในศาลทหารด้วยข้อหาเพียงใช้สิทธิในเสรีภาพการชุมนุมและแสดงความคิดเห็น อย่างเช่น ศาลทหารพิพากษาลงโทษผู้ประท้วงอย่างสงบด้วยข้อหา “ฝ่าฝืน” คำสั่ง คสช. ที่ห้ามชุมนุมทางการเมืองตั้งแต่ห้าคนขึ้นไป และข้อหากระทำการเช่นชูป้ายด้านรัฐประหารหน้าศูนย์การค้าแห่งหนึ่งในกรุงเทพมหานคร⁹⁰ และในร้านแม็คโดนัลด์ที่จังหวัดเชียงราย⁹¹
52. คณะกรรมการมีความเห็นว่า การพิจารณาตีพลเรือนในศาลทหารอาจก่อให้เกิด “ปัญหาน่าวิตกเกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรมที่เที่ยงธรรม เป็นกลางและเป็นอิสระ”⁹² มาตรฐานระหว่างประเทศระบุไว้ว่า ศาลทหารขาดอำนาจ ความอิสระและความเป็นกลางในการดำเนินคดีกับพลเรือน และโดยหลักการไม่ควรใช้ศาลทหารยกเว้นแต่ในกรณีพิเศษอย่างแท้จริง⁹³ ควรจำกัดเขตอำนาจศาลทหารให้อยู่เฉพาะในเรื่องทางการทหารหรือบุคลากรทางทหารเท่านั้น⁹⁴ อย่างไรก็ตาม ไม่ว่ากรณีใดรวมถึงการดำเนินคดีกับบุคลากรทางทหาร ควรพักเขตอำนาจศาลทหารไว้เพื่อประโยชน์ต่อเขตอำนาจศาลปกติในการสืบสวนกรณีละเมิดสิทธิมนุษยชนอย่างร้ายแรง เช่น การสังหารนอกกฎหมาย การบังคับให้สูญหาย และการซ้อมทรมาน ตลอดจนในการดำเนินคดีและพิจารณาคดีบุคคลผู้ต้องสงสัยในอาชญากรรมดังที่กล่าวมา⁹⁵

เช่นเดียวกับศาลอื่น, รัฐบาลไทย, กรุงเทพมหานคร, http://www.thaigov.go.th/index.php?option=com_k2&view=item&id=83770%3Acol-winthai-reaffirmed-that-trials-under-the-military-court-would-be-based-on-the-judicial-process-of-thailand-just-like-any-other-court&Itemid=341&lang=en

⁸⁹ สิทธิในการตอบ, คณะผู้แทนของประเทศไทย, การประชุมคณะมนตรีสิทธิมนุษยชนสมัยที่ 28, วันที่ 25 มีนาคม พ.ศ. 2558

⁹⁰ ศาลทหารตัดสินว่าชายสามคนมีความผิดจริงในการประท้วงด้านรัฐประหารโดยสงบ, ประชาไท, กรุงเทพมหานคร, <http://prachatai.org/english/node/4345>

⁹¹ สำหรับข้อมูลเพิ่มเติม กรุณา ดู: <http://freedom.ilaw.or.th/en/case/597>

⁹² คณะกรรมการ, ความเห็นทั่วไปที่ 32, CCPR/C/GC/32, วรค 22

⁹³ ICJ ยินดีกับรายงานของผู้เชี่ยวชาญสหประชาชาติว่าด้วยตุลาการทหาร, ICJ, <http://www.icj.org/icj-welcomes-un-expert-report-on-military-tribunals/>

⁹⁴ รายงานของผู้รายงานพิเศษเรื่องความเป็นอิสระของผู้พิพากษาและทนายความ, วันที่ 7 มิถุนายน พ.ศ. 2555, A/HRC/20/19

⁹⁵ คณะกรรมาธิการสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ, ร่างหลักการกำกับดูแลกระบวนการยุติธรรมผ่านตุลาการทหาร (Draft Principles Governing the Administration of Justice Through Military Tribunals - “Decaux Principles”) เอกสารสหประชาชาติ E/CN.4/2006/58 (2006), วันที่ 13 มกราคม พ.ศ. 2549, No. 9

สิทธิที่จะได้รับการพิจารณาคดีอย่างเป็นธรรม

53. มีรายงานมากมายเกี่ยวกับกรณีตัวอย่างของการละเมิดสิทธิที่จะได้รับการพิจารณาคดีอย่างเป็นธรรมโดยศาลทหารซึ่งดำเนินคดีกับพลเรือนในประเทศไทย ในทางหลักการนั้น วิธีพิจารณาความอาญาของพลเรือนควรถูกนำมาใช้ในศาลทหารของประเทศไทย หากไร้ซึ่งกฎหมาย กฎเกณฑ์และระเบียบทางทหาร⁹⁶ วรรค 80 ของคำแถลงตอบโดยประเทศไทยกล่าวว่า “จำเลยในศาลทหารจะต้องมีสิทธิเช่นเดียวกับจำเลยในศาลพลเรือน”⁹⁷ ใน พ.ศ. 2558 ณ ที่ประชุมคณะมนตรีสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ ประเทศไทยอ้างว่าสิทธิเหล่านั้นรวม “สิทธิที่จะมีที่ปรึกษาด้านกฎหมายและสิทธิที่จะได้รับการสนับสนุนไว้ก่อนว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ จนกว่าจะพิสูจน์ว่ามีความผิด”⁹⁸ ทว่า ในทางปฏิบัติ เกิดการละเมิดสิทธิที่จะได้รับการพิจารณาคดีอย่างเป็นธรรมหลายกรณี และ “ความผิดปกติของกระบวนการ” อันหลากหลายในศาลทหารที่กำลังดำเนินคดีกับพลเรือน และด้วยเหตุดังกล่าวจึงนำไปสู่ข้อกังวลเกี่ยวกับการพิจารณาคดีอย่างเป็นธรรมได้แก่: การใช้เวลาหลายเดือนกว่าจะส่งสำเนาคำฟ้องให้จำเลย; การห้ามทนายความฝ่ายจำเลยไม่ให้คัดสำเนาแฟ้มคดีของศาลรวมถึงคำสั่งต่างๆ ที่สำคัญ อาทิ คำสั่งเรื่องการประกันตัว; การที่ผู้พิพากษาไม่ยอมรับข้ออ้างในคำพิพากษาที่เป็นลายลักษณ์อักษร; การไม่ให้ประชาชนเข้าร่วมรับฟังการไต่สวนบางคดีโดยการออกเป็นคำสั่งชัดเจนในคดีหมิ่นประมาทกษัตริย์ หรือจากข้อเท็จจริงที่ว่าศาลตั้งอยู่ในค่ายทหาร หรือเนื่องจากห้องพิจารณาคดีมีขนาดเล็ก; การปฏิเสธที่จะให้ประชาชนจับบันทึก; การไต่สวนและตัดสินโทษเป็นการภายใน; เวลาเปิดทำการของศาลที่ผิดปกติ; การขาดผู้พิพากษาประจำการอยู่; และความล่าช้ายาวนานด้านบริหารจัดการเนื่องมาจากบุคลากรของศาลทหารไม่สามารถจัดการกับคดีที่สั่งมีมากขึ้น นอกจากนั้น ยังไร้ซึ่งสิทธิในการอุทธรณ์สำหรับความผิดอาญาที่เกิดขึ้นระหว่างบังคับใช้กฎหมายการศึกษา รวมถึงการอุทธรณ์คำพิพากษา การตัดสินโทษและการปฏิเสธไม่ให้ประกันตัว อันเป็นการละเมิดสิทธิของจำเลยที่จะได้รับการพิจารณาคดีอย่างเป็นธรรม ตลอดจนสิทธิในการมีอิสรภาพ⁹⁹ อนึ่ง ทนายความที่แตกต่างให้พลเรือนในศาลทหารได้ตั้งข้อสังเกตไว้ว่าระยะเวลาโดยเฉลี่ยของการพิจารณาคดีนานเพิ่มขึ้น

⁹⁶ Section 45, พระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร (พ.ศ. 2498)

⁹⁷ คำตอบของประเทศไทย, วรรค 80

⁹⁸ ดู เชิงอรรถ 91

⁹⁹ มาตรา 61 วรรค 2, พระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร (พ.ศ. 2498); ศาลทหารจะอนุญาตให้อุทธรณ์ได้เพราะยกเลิกกฎอัยการศึกแล้ว, กรุงเทพมหานคร, <http://www.nationmultimedia.com/politics/Military-courts-to-allow-appeals-now-that-martial--30257643.html>; กฎอัยการศึกและศาลทหาร: สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองในประเทศไทย, TLHR (22 พฤษภาคม พ.ศ. 2557-15 มกราคม พ.ศ. 2558), <https://tlhr2014.files.wordpress.com/2015/02/150202-tlhr-report-civilians-in-military-court.pdf>

ในบางคดี เนื่องด้วยเวลาที่ศาลใช้ในการสืบพยานและมีคำพิพากษา มีอย่างน้อยที่สุดหนึ่งคดีที่พลเรือนตัดสินใจยอมรับผิดแทนการรอคอยผลการพิจารณาคดีอย่างยาวนานโดยศาลทหาร¹⁰⁰

VI. เสรีภาพในการแสดงออกและการสมาคม และสิทธิในการชุมนุมโดยสงบ

54. นับจากการรัฐประหาร คสช. ได้ใช้กรอบกฎหมายใหม่และกฎหมายที่มีอยู่ก่อน ได้แก่ การหมิ่นประมาททางอาญา (มาตรา 326-328 ของประมวลกฎหมายอาญา) มาตรา 14 ของพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 (ค.ศ. 2007) ('พ.ร.บ.คอมพิวเตอร์') ความผิดฐานยุยงปลุกปั่น (มาตรา 116 ของประมวลกฎหมายอาญา) และการหมิ่นประมาทพระมหากษัตริย์ (มาตรา 112 ของประมวลกฎหมายอาญา) เพื่อจับกุมลงโทษนักปกป้องสิทธิมนุษยชน นักเคลื่อนไหว ทนายความ นักวิชาการ ผู้สื่อข่าว และฝ่ายตรงข้ามทางการเมือง ซึ่งก่อให้เกิดข้อกังวลเรื่องการละเมิดสิทธิในเสรีภาพของการแสดงออก การสมาคมและการชุมนุมโดยสงบ¹⁰¹ ตราบจนถึงวันที่ 30 พฤศจิกายน พ.ศ. 2559 มีประชาชนประมาณ 588 คน ถูกจับกุมเพียงเพราะพวกเขาใช้สิทธิในเสรีภาพของการแสดงออกและการชุมนุมโดยสงบ¹⁰² อย่างไรก็ดี สำหรับจำนวนรวมทั้งหมดทั่วประเทศยังไม่สามารถทราบได้แน่ชัด เพราะรัฐบาลไม่เปิดเผยตัวเลขอย่างเป็นทางการ ใน พ.ศ. 2548 คณะกรรมการเสนอแนะไว้ในบทสรุปข้อสังเกตโดยให้ประเทศไทย: “ดำเนินการอย่างเพียงพอ เพื่อป้องกันไม่ให้มีการบั่นทอนเสรีภาพในการแสดงออกเพิ่มขึ้น [...] และให้หลักประกันว่าคดีเหล่านั้นจะได้รับการสืบสวนโดยรวดเร็ว ตลอดจนดำเนินการกับผู้ที่ต้องรับผิดชอบโดยไม่คำนึงถึงตำแหน่งหรือสถานะ”¹⁰³

การหมิ่นประมาททางอาญา

55. นักปกป้องสิทธิมนุษยชน นักเคลื่อนไหว ผู้สื่อข่าวและผู้ปฏิบัติงานอื่นๆ ในภาคประชาสังคมต่างเผชิญกับการฟ้องร้องข้อหาหมิ่นประมาททางอาญาในประเทศไทย การหมิ่นประมาททางอาญามีโทษสูงสุดคือจำคุกเป็นเวลาหนึ่งปี¹⁰⁴ ในขณะที่การหมิ่นประมาททางอาญา “ด้วยการจัดพิมพ์” มีโทษจำคุกไม่เกินสองปี หากการหมิ่นประมาทนั้นกระทำผ่านระบบคอมพิวเตอร์

¹⁰⁰ ผู้ต้องสงสัยคดีหมิ่นสถาบันซึ่งมีปัญหาทางจิตกลับคำให้การและรับสารภาพผิด, ประชาไท, กรุงเทพมหานคร <http://www.prachatai.com/english/node/5296>

¹⁰¹ นอกจากนั้น ดู: ประเทศไทย: “they cannot keep us quiet”: the criminalization of activists, human rights defenders, and others in Thailand, AI, <https://www.amnesty.org/en/documents/asa39/5514/2017/en/>

¹⁰² สำหรับข้อมูลเพิ่มเติม กรุณา ดู: <https://freedom.ilaw.or.th/November2016>

¹⁰³ บทสรุปข้อสังเกตเรื่องประเทศไทยของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชน, CCPR/CO/84/THA, วันที่ 8 กรกฎาคม พ.ศ. 2548, วรรค 18

¹⁰⁴ มาตรา 326-328, ประมวลกฎหมายอาญาไทย, กรุณา ดู: <http://www.thailandlawonline.com/laws-in-thailand/thailand-criminal-law-text-translation>

จำเลยมักถูกตั้งข้อหาด้วยข้อความคลุมเครือในมาตรา 14 ของ พ.ร.บ.คอมพิวเตอร์ซึ่งมีโทษสูงสุด จำคุกห้าปี¹⁰⁵ ใน พ.ศ. 2559 สนช. ผ่านร่างแก้ไข พ.ร.บ.คอมพิวเตอร์¹⁰⁶ แม้ว่าปัจจุบันมาตรา 14 (1) ของ พ.ร.บ.คอมพิวเตอร์บัญญัติไว้ชัดเจนว่าจะไม่มีการนำ พ.ร.บ.ฉบับนี้ไปใช้สำหรับ “ความผิดฐานหมิ่นประมาทตามกฎหมายอาญา” แต่ก็ยังคงต้องเฝ้าดูต่อไปว่าจะมีการบังคับใช้ บทบัญญัติที่ได้รับการแก้ไขนี้ในทางปฏิบัติอย่างไร เนื่องจากการบัญญัติให้การกระทำหลาย ประเภทเป็นความผิดทางอาญา รวมถึงข้อความที่คลุมเครือว่า “การนำเข้าซึ่งข้อมูลคอมพิวเตอร์ อันเป็นเท็จหรือบิดเบือนสู่ระบบคอมพิวเตอร์โดยทุจริตหรือหลอกลวง ในประการที่อาจก่อความเสียหายต่อสาธารณะ ซึ่งไม่ใช่ความผิดฐานหมิ่นประมาทภายใต้ประมวลกฎหมายอาญา”¹⁰⁷ โดยแตกต่างจากมาตรา 14 (1) ใน มาตรา 14 (2) ได้บัญญัติให้ “การนำเข้าซึ่งข้อมูลคอมพิวเตอร์ อันเป็นเท็จสู่ระบบคอมพิวเตอร์ในประการที่อาจก่อความเสียหายกับการรักษาความมั่นคง ปลอดภัยของประเทศ ความปลอดภัยสาธารณะ ความมั่นคงในทางเศรษฐกิจของประเทศ โครงสร้างพื้นฐานอันเป็นประโยชน์ต่อสาธารณะ หรือก่อให้เกิดความตื่นตระหนกแก่ ประชาชน” เป็นความผิดทางอาญา กลับไม่รวมข้อความที่ว่าจะไม่มีการนำ พ.ร.บ.ฉบับนี้ไปใช้ สำหรับ “ความผิดฐานหมิ่นประมาทภายใต้กฎหมายอาญา” จึงเท่ากับเปิดโอกาสให้เป็นไปได้ที่จะทำเช่นนั้น

คดีบริษัทเนเชอรัลฟรุต (แอนดี้ ฮอลล์)

56. บริษัทเนเชอรัลฟรุตจำกัด ยื่นฟ้องเป็นคดีหมิ่นประมาททางอาญาและทางแพ่งจำนวนสี่คดีต่อ นายแอนดี้ ฮอลล์ ซึ่งเป็นนักปกป้องสิทธิมนุษยชนและนักวิจัยด้านแรงงานชาวอังกฤษที่ทำงาน กับองค์กรเอกชนของประเทศฟินแลนด์ ชื่อว่าฟินน์วอตช์ (Finnwatch) ในเดือนมกราคม 2013 ผลการค้นพบของฮอลล์ได้รับการตีพิมพ์ในรายงานของฟินน์วอตช์ภายใต้ชื่อ *Cheap Has a High Price*¹⁰⁷ รายงานนี้กล่าวหาเรื่องการละเมิดสิทธิมนุษยชนมากมายในบริษัท อาทิเช่น การยัด พาสปอร์ตของลูกจ้างไว้; การกระทำรุนแรงโดยพนักงานรักษาความปลอดภัยและหัวหน้างาน; สภาพแวดล้อมการทำงานที่อันตราย; การใช้แรงงานเด็ก; การไม่จ่ายค่าจ้างและค่าล่วงเวลาหรือ จ่ายค่าจ้างและค่าล่วงเวลาดำกว่าอัตราที่กฎหมายกำหนด¹⁰⁸ ในวันที่ 3 พฤศจิกายน พ.ศ. 2559 ศาล

¹⁰⁵ พระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์, มาตรา 14 (2), เกี่ยวกับการนำเข้าข้อมูลเท็จอันน่าจะก่อความเสียหายแก่ ประเทศ อ้างอิงคดี มาตรา 14 (2), เกี่ยวกับการนำเข้าข้อมูลเท็จอันน่าจะก่อความเสียหายแก่ประเทศ โขงไปความผิดภายใต้ประมวล กฎหมายอาญา กรุณาดู: <http://www.prachatai.com/english/node/117>

¹⁰⁶ พระราชบัญญัติที่แก้ไขแล้วถูกเผยแพร่ในราชกิจจานุเบกษาเมื่อวันที่ 24 มกราคม พ.ศ. 2559 และจะมีผลบังคับเมื่อพ้น 120 วัน นับ จากวันประกาศ

¹⁰⁷ Cheap has a high price, Finnwatch, http://www.finnwatch.org/images/cheap%20has%20a%20high%20price_exec%20summary_final.pdf

¹⁰⁸ แอนดี้ ฮอลล์: คดีความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์, iLaw, <http://freedom.ilaw.or.th/en/case/469#detail>

ฎีกายกฟ้องคดีหมิ่นประมาททางอาญาคดีหนึ่ง ที่มีสาเหตุมาจากการให้สัมภาษณ์กับสำนักข่าวอัลจาซีรา¹⁰⁹ ของนายแอนดี้ ฮอลล์ ส่วนคดีหมิ่นประมาททางอาญาคดีอื่นๆ ยังคงอยู่ในศาลไทย ในการพิจารณาคดีเมื่อวันที่ 20 กันยายน พ.ศ. 2559 ศาลชั้นต้นพิพากษานายแอนดี้ ฮอลล์ มีความผิดฐานหมิ่นประมาทบริษัทภายใต้ประมวลกฎหมายอาญาและมีความผิดตาม พ.ร.บ. คอมพิวเตอร์¹¹⁰ ปัจจุบันคดีดังกล่าวอยู่ในชั้นอุทธรณ์ ภายหลังคำพิพากษาเมื่อวันที่ 20 กันยายน พ.ศ. 2559 บริษัท *ธรรมเกษตร* ซึ่งทำธุรกิจผลิตอาหารสัตว์ได้ยื่นฟ้องคดีหมิ่นประมาทต่อนายแอนดี้ ฮอลล์ และแรงงานชาวพม่าเกี่ยวกับคำกล่าวหาว่ามีการปฏิบัติต่อแรงงานข้ามชาติอย่างทารุณ จากข้อหาเพิ่มเติมนี้ นายแอนดี้ ฮอลล์ รู้สึกไม่มีทางเลือกนอกจากเดินทางออกจากประเทศไทย¹¹¹

คดีภูเก็ตหวาน

57. ในเดือนธันวาคม พ.ศ. 2556 กองทัพเรือไทยยื่นฟ้องคดีอาญาต่อบรรณาธิการสองคนของเว็บไซต์ข่าวออนไลน์ชื่อ *ภูเก็ตหวาน* จากการยกบทความของสำนักข่าวรอยเตอร์ (Reuters) ที่พาดพิง “กองทัพเรือไทย” ในกรณีการค้ามนุษย์ชาวโรฮิงญา¹¹² ผู้สื่อข่าวทั้งสองคนถูกตั้งข้อหาหมิ่นประมาทตามกฎหมายอาญาและละเมิด พ.ร.บ. คอมพิวเตอร์¹¹³ แม้ว่าจะถูกกีดกันจากนานาชาติรวมทั้ง ICJ ให้ถอนฟ้อง¹¹⁴ แต่การพิจารณาคดีเป็นเวลาสามวันก็เกิดขึ้นเมื่อเดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2558 ต่อมาในวันที่ 1 กันยายน พ.ศ. 2558 ศาลยกฟ้องข้อกล่าวหาทั้งหมด โดยมีความเห็น

¹⁰⁹ ศาลสูงประเทศไทยยกฟ้องคดีหมิ่นประมาททางอาญาต่อนักวิจัยของฟินน์วอตช์คือแอนดี้ ฮอลล์, Finnwatch, <http://www.finnwatch.org/en/news/417--thailand's-top-court-dismisses-criminal-defamation-case-against-finnwatch-researcher-andy-hall>

¹¹⁰ ประเทศไทย: คำพิพากษาคดีแอนดี้ ฮอลล์เน้นความจำเป็นที่จะต้องทำให้การหมิ่นประมาทไม่ใช่ความผิดทางอาญา, ICJ, <https://www.icj.org/thailand-verdict-in-andy-hall-case-underscores-need-for-defamation-to-be-decriminalized/>

¹¹¹ Andy Hall, labor rights activist, leave the country after being sued for another case (TH), Benar News, กรุงเทพมหานคร, <http://www.benarnews.org/thai/news/hall-paris-11072016105723.html>

¹¹² ประเทศไทย: ถอนฟ้องเรื่องหมิ่นประมาททางอาญากับนักปกป้องสิทธิมนุษยชนโดยทันที, ICJ, <http://www.icj.org/thailand-immediately-withdraw-criminal-defamation-complaint-against-human-rights-defender/>; Local EU Statement on the increasing misuse of criminal defamation laws in Thailand, EU, http://eeas.europa.eu/delegations/thailand/documents/news/141114_eu_homs_statement_on_misuse_of_criminal_defamation_laws_en.pdf

¹¹³ ประเทศไทย: ยุติการดำเนินคดีกับผู้สื่อข่าวภูเก็ตหวานจากการรายงานเรื่องวิกฤติการค้าชาวโรฮิงญา, ICJ, <http://www.icj.org/thailand-end-prosecution-of-phuketwan-journalists-for-reporting-on-rohingya-trafficking-crisis/>

¹¹⁴ การพิจารณาคดีภูเก็ตหวาน: การดำเนินคดีอย่างมีเงื่อนไขต่อการแสดงออกโดยเสรี, ICJ, <http://www.icj.org/the-phuketwan-trial-an-insidious-prosecution-of-free-expression/>

นอกเหนือเรื่องอื่นๆ พ.ร.บ.คอมพิวเตอร์ ไม่มีจุดมุ่งหมายที่จะถูกนำมาใช้ในคดีหมิ่นประมาท¹¹⁵ คดีสิ้นสุดลงเมื่อวันที่ 15 มกราคม พ.ศ. 2559 เนื่องจากการไม่มีการยื่นอุทธรณ์คำพิพากษายกฟ้อง ภายในกำหนดเวลา

คดีนักปกป้องสิทธิมนุษยชนสามคนที่รายงานคำกล่าวหาเรื่องซ้อมทรมาน

58. เมื่อวันที่ 26 กรกฎาคม พ.ศ. 2559 หลังจากการฟ้องคดีโดยเจ้าหน้าที่ทหารนายหนึ่ง - ในนามของ กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายใน ซึ่งมีหน้าที่ดูแลความมั่นคงในภาคใต้ตอนล่างสุดของ ประเทศไทย-นักปกป้องสิทธิมนุษยชนสามคน คือนางสาวพรเพ็ญ คงขจรเกียรติ นายสมชาย หอมลออ และนางสาวอัญญา หิมีหิณะ ถูกตั้งข้อหาหมิ่นประมาทตามกฎหมายอาญาและ ละเมิด พ.ร.บ.คอมพิวเตอร์ ด้วยการจัดพิมพ์รายงานเกี่ยวกับกรณีซ้อมทรมานและการปฏิบัติที่ โหดร้ายอื่นๆ จำนวน 54 กรณี ที่กระทำโดยเจ้าหน้าที่ไทยในภาคใต้ตอนล่างสุดของประเทศไทย ตั้งแต่ พ.ศ. 2547¹¹⁶ การสอบสวนกำลังดำเนินการโดยเจ้าหน้าที่ตำรวจ หากถูกตัดสินว่ามีความผิด นักปกป้องสิทธิมนุษยชนทั้งสามคนอาจจะต้องโทษจำคุกเป็นเวลาถึงเจ็ดปี

การฟ้องร้องต่อชุมชน

59. มีการฟ้องคดีหมิ่นประมาทมากมายกับสมาชิกชุมชนที่ได้รับผลกระทบจากการพัฒนา ตัวอย่างเช่น คดีหมิ่นประมาทที่บริษัทอัคราเรซอร์สฯยื่นฟ้องนักเคลื่อนไหวต่อต้านเหมืองใน จังหวัดพิจิตรที่คัดค้านการทำเหมืองของบริษัท¹¹⁷ และคดีหมิ่นประมาทที่บริษัทเหมืองทอง ทุ่งคำ จำกัดยื่นฟ้องนักเคลื่อนไหวในพื้นที่¹¹⁸ และองค์การกระจายเสียงและแพร่ภาพสาธารณะแห่งประเทศไทย (ไทยพีบีเอส)¹¹⁹ เกี่ยวกับเรื่องผลกระทบของเหมืองทองประเภทเปิดบ่อลึกใน จังหวัดเลย¹²⁰ แม้ว่าในตอนท้ายของคดีเหล่านี้บางคดีเจ้าหน้าที่อัยการหรือศาลจะได้ดำเนินการ อย่างสอดคล้องกับหลักการเสรีภาพในการแสดงออกและแสดงความคิดเห็นของบุคคลที่

¹¹⁵ ประเทศไทย: ยุติการดำเนินคดีกับผู้สื่อข่าวภูเก็ทแหวนและยกเลิกกฎหมายหมิ่นประมาททางอาญา, ICJ, <http://www.icj.org/thailand-end-prosecution-of-phuketwan-journalists-and-repeal-criminal-defamation-laws/>

¹¹⁶ ประเทศไทย: หยุดใช้ข้อหาหมิ่นประมาทกับนักปกป้องสิทธิมนุษยชนที่แสวงหาความรับผิดชอบต่อกรณีทรมาน, ICJ, <https://www.icj.org/thailand-stop-use-of-defamation-charges-against-human-rights-defenders-seeking-accountability-for-torture/>

¹¹⁷ ศาลยกฟ้องนักเคลื่อนไหวชุมชนในคดีเหมือง, ประชาไท, กรุงเทพมหานคร, <http://www.prachatai.com/english/node/6712>

¹¹⁸ บริษัททุ่งคำจำกัดถอนฟ้องกลุ่มคนรักบ้านเกิดในคดีหมิ่นประมาท ทนายความกล่าวว่ายังคงเหลืออีกหลายคดี, ประชาไท, กรุงเทพมหานคร, <http://prachatai.com/journal/2016/03/64556> (เข้าถึงเมื่อวันที่ 20 มกราคม พ.ศ. 2560)

¹¹⁹ ประเทศไทย: Court Dismisses Criminal Defamation Case against Thai PBS and Journalists, Fortify Rights, <http://www.fortifyrights.org/publication-20161117.html> (เข้าถึงเมื่อวันที่ 20 มกราคม พ.ศ. 2560)

¹²⁰ “การพัฒนา” และความไม่พอใจในประเทศไทย, ICJ, <https://www.icj.org/development-and-its-discontents-in-thailand/>

ต้องคดี¹²¹ แต่คดีดังกล่าวก็ส่งผลกระทบในทางทำลายขวัญของประชาชนที่จะใช้สิทธิของเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นและแสดงออก เนื่องจากต้องหวาดกลัวต่อการถูกดำเนินคดี

60. คณะกรรมการมีความเห็นว่า “จะต้องมีการจัดทำกฎหมายหมิ่นประมาทด้วยความระมัดระวังเพื่อให้มั่นใจได้ว่ากฎหมายเหล่านี้... ในทางปฏิบัติจะไม่อำนวยให้เกิดการปิดกั้นเสรีภาพในการแสดงออก... อย่างน้อยที่สุดเกี่ยวกับความเห็นต่อบุคคลสาธารณะ” และ “ประโยชน์สาธารณะซึ่งควรยอมรับคำวิจารณ์ว่าเป็นความเห็นต่าง [...] รัฐภาคีควรพิจารณาให้การหมิ่นประมาทไม่เป็นการผิดทางอาญา และไม่ว่าในกรณีใดควรอนุญาตให้มีการบังคับใช้กฎหมายอาญาเฉพาะกับคดีรุนแรงมากที่สุด อีกทั้งการจำคุกก็ไม่ใช่วิธีลงโทษที่เหมาะสมแต่อย่างใดเลย”¹²²

การยุบปลุกปั่น

61. มาตรา 116 ของประมวลกฎหมายอาญา บัญญัติความผิดใน “การกระทำที่มุ่งให้เกิดการเปลี่ยนแปลงรัฐบาล ก่อการกระด้างกระเดื่องในหมู่ประชาชน หรือทำให้ประชาชนล่วงละเมิดกฎหมาย” ความผิดทำนองยุบปลุกปั่นเช่นนี้มีโทษสูงสุดโดยจำคุกเป็นเวลาเจ็ดปี ตั้งแต่การรัฐประหารเป็นต้นมา มีการนำมาตรา 116 มาใช้มากขึ้นเพื่อตั้งข้อหาแก่นักการเมือง¹²³ นักปกป้องสิทธิมนุษยชน¹²⁴ และนักศึกษา¹²⁵ ที่รวมตัวกันอย่างสงบเพื่อแสดงความคิดเห็นวิพากษ์วิจารณ์รัฐบาลทหาร จากข้อมูลขององค์กรเอกชนแนวหน้าองค์กรหนึ่งที่ชื่อ Internet Law Reform Dialogue (‘iLaw’), มีประชาชนอย่างน้อย 62 คนถูกกล่าวหาและ/หรือดำเนินคดีฐานละเมิดมาตรา 116 ภายหลังการรัฐประหาร¹²⁶
62. ในวันที่ 3 กรกฎาคม พ.ศ. 2558 นายบารมี ชัยรัตน์ หนึ่งในกรรมการบริหารขององค์กรนิรโทษกรรมสากลในประเทศไทย และผู้ประสานงานสมัชชาคนจนซึ่งเป็นองค์กรเอกชนไทย ถูกเรียก

¹²¹ ยกตัวอย่างเช่น, *บริษัททุ่งคำจำกัด v. ไทยพีบีเอส* ในคดีนี้ ศาลอาญาในกรุงเทพมหานครตัดสินว่าคำฟ้องไร้มูล อีกทั้งเห็นว่าไทยพีบีเอสและผู้สื่อข่าวในสังกัดปฏิบัติหน้าที่ตามวิชาชีพและได้ข้อมูลจากแหล่งข่าวที่น่าเชื่อถือ นั่นคือหน่วยงานรัฐบาลและชาวบ้าน อีกตัวอย่างหนึ่ง คือ *บริษัทอิกขรา v. นักเคลื่อนไหวคัดค้านเหมือง* ศาลตัดสินว่าจำเลยมีสิทธิที่จะเปิดเผยข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณชน

¹²² คณะกรรมการ, ความเห็นทั่วไปที่ 34, CCPR/C/GC/34, วรรค 7

¹²³ จาตุรงค์: ทำทนายอำนาจคำสั่ง คสช. ที่ 41/2557, มาตรา 116, พ.ร.บ. คอมพิวเตอร์, iLaw, <http://freedom.ilaw.or.th/en/case/600>

¹²⁴ นักปกป้องสิทธิมนุษยชนปฏิเสธข้อหายุบปลุกปั่น, ประชาไท, กรุงเทพมหานคร, <http://www.prachatai.com/english/node/5369>

¹²⁵ Thailand: Junta Arrests 14 Student Activists, HRW, <https://www.hrw.org/news/2015/06/27/thailand-junta-arrests-14-student-activists>

¹²⁶ สำหรับข้อมูลเพิ่มเติม กรุณาดู <https://freedom.ilaw.or.th/politically-charged>

ไปรายงานตัว หลังมีการกล่าวหาโดยเจ้าหน้าที่ทหารนายหนึ่ง¹²⁷ เขาถูกตั้งข้อหาของปลุกปั่นและละเมิดคำสั่ง หน.คสช. ที่ 3/2558 ซึ่งห้ามการชุมนุมทางการเมืองตั้งแต่ห้าคนขึ้นไป เนื่องด้วยเมื่อเดือนมิถุนายน พ.ศ. 2558 เขาให้การสนับสนุนกลุ่มนักศึกษา 14 คนที่ประท้วงการรัฐประหาร¹²⁸ ในวันที่ 14 กันยายน พ.ศ. 2559 ซึ่งเป็นเวลาหนึ่งปีหลังเกิดการกระทำที่ถูกกล่าวหา นางสาวศิริกาญจน์ เจริญศิริ ซึ่งเป็นทนายความสิทธิมนุษยชนและผู้เชี่ยวชาญของ TLHR ถูกตั้งข้อหาในความผิดเดียวกันกับ 14 นักศึกษาที่ต่อต้านรัฐประหาร และได้รับความช่วยเหลือด้านกฎหมายจาก TLHR – ความผิดนั้นก็คือของปลุกปั่นและละเมิดคำสั่ง หน.คสช. ที่ 3/2558¹²⁹ หากนายบารมี ชัยรัตน์และนางสาวศิริกาญจน์ถูกดำเนินคดี ทั้งสองคนจะต้องถูกพิจารณาคดีในศาลทหาร ICJ เชื่อว่าเหตุผลในการตั้งข้อหาแก่นางสาวศิริกาญจน์ เจริญศิริ ส่วนหนึ่งเป็นเพราะต้องการตอบโต้เธอ ที่ทรงรณรงค์เรื่องสิทธิมนุษยชนกับนานาชาติ¹³⁰

หมิ่นประมาทกษัตริย์

63. ความผิดอาญาฐานหมิ่นประมาทกษัตริย์ ได้รับการบัญญัติไว้ว่า ผู้ใดก็ตามที่ “หมิ่นประมาท ดูหมิ่น หรือแสดงความอาฆาตมาดร้ายพระมหากษัตริย์ พระราชินี รัชทายาทหรือผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์” ต้องระวางโทษจำคุกสูงสุดสิบห้าปี ในบางกรณี การพิจารณาคดีหมิ่นประมาทกษัตริย์กระทำโดยปิดลับด้วยการอ้างเหตุผล “ความมั่นคงของชาติ” ภายหลังการรัฐประหาร มีการพิจารณาคดีหมิ่นประมาทกษัตริย์อย่างน้อย 90 คดีโดยศาลทหารและศาลอาญา ซึ่งเพิ่มขึ้นอย่างเห็นได้ชัดจากช่วงก่อนรัฐประหาร¹³¹ ในวันที่ 7 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2560 ผู้รายงานพิเศษแห่งสหประชาชาติเรื่องการส่งเสริมเสรีภาพในความคิดเห็นและการแสดงออกเรียกร้องให้รัฐบาลไทยยุติการใช้บทบัญญัติการหมิ่นประมาทกษัตริย์เป็นเครื่องมือทางการเมืองเพื่อปราบปรามการแสดงความเห็นในทางวิพากษ์วิจารณ์¹³² ข้อกังวลด้านสิทธิมนุษยชนอันเกิดจากการพิจารณาคดี

¹²⁷ นักปกป้องสิทธิมนุษยชนผู้โดดเด่นของไทยถูกกล่าวหาว่ายุยงปลุกปั่น, ประชาไท, กรุงเทพมหานคร, <http://www.prachatai.com/english/node/5276>

¹²⁸ นักปกป้องสิทธิมนุษยชนปฏิเสธข้อหาของปลุกปั่น, ประชาไท, กรุงเทพมหานคร, <http://www.prachatai.com/english/node/5369>

¹²⁹ ทนายความศิริกาญจน์รายงานตัวกับตำรวจในข้อหาของปลุกปั่นและรวมตัวทางการเมือง, TLHR, <http://www.tlhr2014.com/th/?p=2577>; ประเทศไทย: ยุติการคุกคามและข่มขู่ทนายความสิทธิมนุษยชนศิริกาญจน์ เจริญศิริ โดยทันที, ICJ, <http://www.icj.org/thailand- immediately-end-harassment-and-intimidation-of-human-rights-lawyer-sirikan-charoensiri/>

¹³⁰ ประเทศไทย: ถอนฟ้องคดียุยงปลุกปั่นและการดำเนินคดีทั้งหมดกับทนายความสิทธิมนุษยชนศิริกาญจน์ เจริญศิริ โดยทันที, ICJ, <https://www.icj.org/thailand-immmediately-drop-sedition- case-and-all-proceedings-against-human-rights-lawyer-sirikan-charoensiri>

¹³¹ ดู เชิงอรรด 104

¹³² คณะกรรมาธิการสิทธิมนุษยชน, กระบวนการยุติธรรม, หลักนิติธรรมและประชาธิปไตย, ปัญหากระบวนการยุติธรรมผ่านตุลาการทหาร, รายงานอื่นโดยผู้รายงานพิเศษ, Emmanuel Decaux, E/CN.4/Sub.2/2005/9, วันที่ 2 มิถุนายน พ.ศ. 2548, http://www2.ohchr.org/english/bodies/subcom/57/docs/ecn4_sub2-2005-9-E-final.doc

หมิ่นประมาทกษัตริย์ ได้แก่ การปฏิเสธไม่ให้ประกันตัว แม้ว่าบุคคลผู้ต้องคดีมีปัญหาด้านสุขภาพ ร้ายแรง และการพิจารณาคดีปิดลับ¹³³ อนึ่ง ไม่เพียงแต่มีการฟ้องคดีหมิ่นประมาทกษัตริย์จำนวน เพิ่มขึ้นเท่านั้น แต่ในบางคดีระยะเวลาของโทษจำคุกก็ขยายออกไปอีกด้วย เมื่อวันที่ 7 สิงหาคม พ.ศ. 2558 ศาลทหารในกรุงเทพมหานครและเชียงใหม่ตัดสินลงโทษจำคุกชายหนึ่งคนและหญิง หนึ่งคนเป็นเวลา 30 ปีและ 28 ปี ตามลำดับ ภายหลังจากที่พวกเขาได้รับสารภาพผิด ด้วยข้อหา โปสต์ข้อความในเฟซบุ๊กหลายข้อความในทำนองวิจารณ์สถาบันกษัตริย์ สำนักข่าวหลวงใหญ่ สิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ (‘OHCHR’) กล่าวว่าโทษดังกล่าวเป็นโทษสูงสุดเท่าที่เคยเกิด กับคดีหมิ่นประมาทกษัตริย์นับแต่เริ่มบันทึกรวบรวมในปี พ.ศ. 2549¹³⁴ ทั้งนี้ ก่อนการยอมรับ สารภาพตามข้อกล่าวหาดังกล่าว ศาลพิจารณาโทษจำคุกจำเลยทั้งสองเป็นเวลา 60 ปี และ 56 ปี นอกจากนี้แล้ว ยังมีข้อกังวลเกี่ยวกับบุคคลที่ถูกตั้งข้อหาภายใต้บทบัญญัติของกฎหมายนี้เพียง เพราะส่งข่าวต่อในเฟซบุ๊ก หรือลงข้อความในเฟซบุ๊กเมสเซนเจอร์ ยกตัวอย่างเช่น ในคดีของนาย จตุภัทร (“ไผ่”) บุญภัทรรักษา ซึ่งเป็นแกนนำคนหนึ่งของกลุ่มประชาธิปไตยในภาคอีสาน และ ถูกจับกุมพร้อมตั้งข้อหาส่งต่อและนำบทความของบีบีซีไทยเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ที่ 10 มาลง ในเฟซบุ๊ก¹³⁵ อีกคดีหนึ่งคือนางสาวพัฒน์นรี ชาญกิจ มารดาของนักกิจกรรมที่มีชื่อเสียงคนหนึ่ง ซึ่งเธอถูกตั้งข้อหาตามมาตรา 112 เนื่องจากใช้คำว่า ‘จ้าว’ (ภาษาพูดแบบแบ่งรับแบ่งสู้ของคำว่า ‘ได้’ ในภาษาไทย) ตอบในเฟซบุ๊กเมสเซนเจอร์ระหว่างบทสนทนาส่วนตัว¹³⁶ คำตอบนี้ถูกมองว่า เป็นคำหมิ่นประมาทกษัตริย์ และเธอกำลังได้รับการพิจารณาคดีในศาลทหาร

การแทรกแซงกิจกรรมทางสังคมและการเมือง

64. เจ้าหน้าที่ไทยเข้าแทรกแซงกิจกรรมทางสังคมและการเมืองจำนวนอย่างน้อย 34 กิจกรรมสำหรับ ปีพ.ศ. 2559, 68 กิจกรรมในปี พ.ศ. 2558 และ 42 กิจกรรมในปี พ.ศ. 2557¹³⁷ ภายหลังจาก การแทรกแซง บางกิจกรรมต้องยกเลิกไป เมื่อเดือนกันยายน พ.ศ. 2557¹³⁸ และเดือนมิถุนายน พ.ศ.

¹³³ สำหรับข้อมูลเพิ่มเติม กรุณาดู: [https://spdb.ohchr.org/hrdb/29th/public_-_UA_Thailand_08.12.11.14_\(13.2014\).pdf](https://spdb.ohchr.org/hrdb/29th/public_-_UA_Thailand_08.12.11.14_(13.2014).pdf)

¹³⁴ Press briefing note on Thailand and Mali, OHCHR. <http://www.ohchr.org/EN/NewsEvents/Pages/DisplayNews.aspx?NewsID=16310&LangID=E>

¹³⁵ ไผ่ ‘ดาวดิน’ ถูกจับกุมด้วยข้อหาหมิ่นสถาบันหลังจากส่งต่อบทความของบีบีซี, TLHR, <http://www.tlhr2014.com/th/?p=2992>

¹³⁶ HRW condemns arrest of Ja New's mother, เดอะเนชั่น, กรุงเทพมหานคร, <http://www.nationmultimedia.com/breakingnews/Human-Rights-Watch-condemns-arrest-of-Ja-New-moth-30285482.html>

¹³⁷ รายงานประจำปีเรื่องสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (พ.ศ. 2559), iLaw, <https://freedom.ilaw.or.th/PoliticalRightandFreedoms2016>

¹³⁸ NCPO forces rights groups to cancel forum, บางกอกโพสต์, กรุงเทพมหานคร, <http://www.bangkokpost.com/lite/topstories/430103/ncpo-forces-rights-groups-to-cancel-forum>

2558¹³⁹ คสช.ห้าม TLHR ไม่ให้จัดกิจกรรมสาธารณะเพื่อเปิดเผยรายงานสถานการณ์สิทธิมนุษยชนนับจากการรัฐประหาร ในเดือนมิถุนายน พ.ศ. 2558 เจ้าหน้าที่ยกเลิกงานเปิดตัวรายงานของฮิวแมนไรท์วอตช์¹⁴⁰ ในเรื่องการประหัตประหารชนกลุ่มน้อยคนหนึ่งในประเทศเวียดนาม โดยอ้างว่าอาจสร้างความเสียหายกับความมั่นคงของชาติและความสัมพันธ์ระหว่างสองประเทศ¹⁴¹ ต่อมาเมื่อเดือนกันยายน พ.ศ. 2559 องค์กรนิรโทษกรรมสากลต้องยกเลิกกิจกรรมสาธารณะเพื่อเปิดเผยรายงานการซ้อมทรมานในประเทศไทย หลังจากเจ้าหน้าที่ตำรวจเตือนกลุ่มผู้จัดว่าอาจมีการจับกุมและดำเนินคดีกับผู้แทนระหว่างประเทศขององค์กรด้วยข้อหาความผิดเรื่องวิซ่า¹⁴²

การปราบปรามการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับร่างรัฐธรรมนูญ

65. ระหว่างเวลาใกล้การลงประชามติร่างรัฐธรรมนูญเมื่อเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2559 มีการใช้คำสั่ง หน.คสช.ที่ 3/2558 และพระราชบัญญัติว่าด้วยการออกเสียงประชามติร่างรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2559 (ค.ศ. 2016) (‘พ.ร.บ.ประชามติรัฐธรรมนูญ’) เพื่อห้ามการวิจารณ์ การถกเถียงและการแสดงออก รวมทั้งการรณรงค์แบบอื่นๆ เกี่ยวกับกระบวนการลงประชามติ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง มาตรา 61 บัญญัติให้การกระทำบางประเภทเป็นความผิดทางอาญา อีกทั้งใช้คำพูดคลุมเครือว่า “ก่อความวุ่นวายเพื่อให้การออกเสียงไม่เป็นไปด้วยความเรียบร้อย” ซึ่งรวมถึงว่า “ผู้ใดดำเนินการเผยแพร่ข้อความ ภาพ เสียง ในสื่อหนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ หรือในช่องทางอื่นใด ที่คิดไปจากข้อเท็จจริง หรือมีลักษณะรุนแรง ก้าวร้าว หยาบคาย ปลุกเร้า หรือข่มขู่โดยมุ่งหวัง เพื่อให้ผู้มีสิทธิออกเสียงไม่ไปใช้สิทธิออกเสียง หรือออกเสียงอย่างใดอย่างหนึ่ง หรือไม่ออกเสียง” โทษสูงสุดของการฝ่าฝืนมาตรา 61 คือจำคุกสิบปี และปรับเป็นเงิน 200,000 บาท ปรากฏว่ามีประชาชนอย่างน้อย 207 คน ซึ่งมีส่วนร่วมในการรณรงค์ก่อนและระหว่างการลงประชามติ ถูกดำเนินคดีบนความผิดฐานฝ่าฝืนข้อห้ามชุมนุมทางการเมืองตามคำสั่ง หน.คสช.ที่ 3/2558 และ พ.ร.บ.ประชามติรัฐธรรมนูญ ในจำนวนดังกล่าว อย่างน้อยมี 47 คนที่ถูกกล่าวหาว่าละเมิดมาตรา

¹³⁹ ตำรวจไทยบังคับให้ยกเลิกการเสวนาเรื่องสิทธิมนุษยชน, ประชาไท, กรุงเทพมหานคร, <http://www.prachatai.com/english/node/5126>

¹⁴⁰ Persecuting “Evil Way” Religion, HRW, <https://www.hrw.org/report/2015/06/26/persecuting-evil-way-religion/abuses-against-montagnards-vietnam>

¹⁴¹ Thailand blocks human rights group's launch of Vietnam report, The Guardian, UK, <http://www.theguardian.com/world/2015/jun/26/thailand-human-rights-vietnam-report>

¹⁴² ทหารไทยกีดกันการแถลงข่าวต่อสื่อเรื่องรายงานการซ้อมทรมานโดยความสนับสนุนของรัฐ, ประชาไท, กรุงเทพมหานคร, <http://www.prachatai.com/english/node/6599>

61 พรรค 2¹⁴³ ของ พ.ร.บ.ประชามติรัฐธรรมนูญ¹⁴⁴ ยกตัวอย่างเช่น ในเดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2559 เจ้าหน้าที่ TLHR สองคนคือนางสาวนิรุษ เนียมทรัพย์ และ นางสาวดวงทิพย์ ฆารฤทธิ์ เข้าร่วมสังเกตการณ์กิจกรรมสัมมนาเรื่องร่างรัฐธรรมนูญที่จังหวัดขอนแก่นโดยไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับผู้จัดแต่อย่างใด แม้ว่าทั้งสองคนจะอธิบายกับเจ้าหน้าที่อย่างชัดเจนว่าเป็นผู้สังเกตการณ์ แต่ก็ยังถูกตั้งข้อกล่าวหาว่าขัดคำสั่ง หน.คสช.ที่ 3/2558 โดยจัดการสัมมนาร่วมกับนักกิจกรรมคนอื่นๆ พวกเขาจะต้องถูกพิจารณาคดีในศาลทหารหากมีการฟ้องคดี¹⁴⁵ ในเดือนเดียวกันนั้นเอง นักกิจกรรมสี่คนถูกตั้งข้อหาภายใต้ พ.ร.บ.ประชามติรัฐธรรมนูญเนื่องจาก “เป็นที่เชื่อว่าการเตรียมการแจก” ใบปลิวชักชวนให้ออกเสียงไม่รับร่าง ภายหลังจากเจ้าหน้าที่ตำรวจค้นรถยนต์ของผู้ต้องสงสัยคนหนึ่งโดยปราศจากหมายศาล ผู้สื่อข่าวที่มาทำข่าวกิจกรรมดังกล่าวก็ถูกตั้งข้อหาเดียวกันถึงแม้ว่าได้พยายามแสดงบัตรประจำตัวผู้สื่อข่าวแล้วก็ตาม¹⁴⁶

เสรีภาพในการชุมนุม

66. ข้อห้ามการรวมตัวกันของประชาชนตั้งแต่ห้าคนขึ้นไปเพื่อจุดประสงค์ทางการเมือง ซึ่งกำหนดโดยประกาศ คสช. ที่ 7/2557 และต่อมาโดยคำสั่ง หน.คสช.ที่ 3/2558¹⁴⁷ ได้ถูกนำมาใช้เพื่อคุกคามทางกฎหมายต่อนักปกป้องสิทธิมนุษยชน นักเคลื่อนไหว ผู้สื่อข่าว และทนายความ ในช่วงเวลาตั้งแต่รัฐประหารจนถึงวันที่ 30 พฤศจิกายน พ.ศ. 2559 มีบุคคลอย่างน้อย 588 คนถูกจับกุมเนื่องจากการใช้สิทธิของพวกเขาในการชุมนุมโดยสงบ¹⁴⁸

การประท้วงต่อต้านรัฐประหาร

67. เมื่อวันที่ 22 พฤษภาคม พ.ศ. 2558 ซึ่งครบรอบหนึ่งปีของการรัฐประหาร นักศึกษาและนักเคลื่อนไหวจำนวน 38 คน ถูกจับกุมเนื่องจากชุมนุมประท้วงโดยสงบหน้าหอศิลปวัฒนธรรมกรุงเทพมหานคร ในขณะเดียวกันที่จังหวัดขอนแก่นมีประชาชนเจ็ดคนถูกจับกุม พร้อมตั้งข้อหา

¹⁴³ พระราชบัญญัติการออกเสียงประชามติของประเทศไทย (พ.ศ. 2559), มาตรา 61, การเผยแพร่ข้อมูลเท็จเพื่อโน้มน้าวผู้ลงคะแนนหรือไม่ก็ขัดขวางการออกเสียงประชามติถือเป็นความผิดทางอาญา ด้วยบทลงโทษจำคุก 10 ปี และเสียสิทธิเลือกตั้งเป็นเวลา 10 ปี

¹⁴⁴ ดู เชิงอรรด 70

¹⁴⁵ นักเคลื่อนไหวสิทธิมนุษยชนถูกดำเนินคดีหลังจากการลงประชามติผ่านพ้นไปนานแล้ว, TLHR, <http://www.tlhr2014.com/th/?p=2335>

¹⁴⁶ นักเคลื่อนไหวเพื่อออกเสียงไม่รับร่างรัฐธรรมนูญและผู้สื่อข่าวถูกดำเนินคดีภายใต้พระราชบัญญัติการออกเสียงประชามติ, TLHR, <http://www.tlhr2014.com/th/?p=1107>

¹⁴⁷ ตามคำสั่ง หน.คสช.ที่ 3/2558, การฝ่าฝืนข้อห้ามการชุมนุมของประชาชนมีโทษจำคุก 6 เดือน และ/หรือปรับไม่เกิน 10,000 บาท

¹⁴⁸ ดู เชิงอรรด 104

ฝ่าฝืนคำสั่งหน.คสช.ที่ 3/2558¹⁴⁹ พวกเขาได้รับการปล่อยตัวในวันถัดมา ในวันที่ 26 มิถุนายน พ.ศ. 2558 ที่กรุงเทพมหานคร เจ้าหน้าที่ตำรวจและทหารจับกุมนักศึกษา 14 คนที่ประท้วงกรณี การจับกุมเมื่อวันที่ 22 พฤษภาคม พ.ศ. 2558 พวกเขาถูกควบคุมตัวไว้ที่เรือนจำพิเศษ กรุงเทพมหานครเป็นเวลา 12 วัน นักศึกษาเหล่านี้ได้รับการปล่อยตัวในวันที่ 8 กรกฎาคม พ.ศ. 2558 และมีการตั้งข้อหาขู่วางเพลิง รวมทั้งฝ่าฝืนคำสั่งหน.คสช.ที่ 3/2558 กับพวกเขา การ สอบสวนยังคงดำเนินการอยู่ หากมีการฟ้องคดี พวกเขาจะต้องถูกดำเนินคดีในศาลทหาร

พระราชบัญญัติการชุมนุมสาธารณะ

68. มีการตั้งข้อหาแก่นักปกป้องสิทธิมนุษยชนจำนวนหนึ่งภายใต้พระราชบัญญัติการชุมนุม สาธารณะ พ.ศ. 2558 (ค.ศ. 2015) ซึ่งมีผลบังคับเมื่อวันที่ 13 สิงหาคม พ.ศ. 2558 ภายใต้ พ.ร.บ.นี้ การชุมนุมสาธารณะซึ่งจัดขึ้นโดยปราศจากการยื่นขออนุญาตล่วงหน้า หรือการชุมนุมสาธารณะ ที่ถูกห้ามโดยหน่วยงานที่รับผิดชอบ ถือเป็นการชุมนุมโดยผิดกฎหมาย และในบางสถานการณ์ ผู้จัดการชุมนุมดังกล่าวตกอยู่ในความเสี่ยงที่จะถูกลงโทษทางอาญาภายใต้ พ.ร.บ.ฉบับนี้¹⁵⁰
69. ประชาชนในชุมชนท้องถิ่นหวาดกลัวที่จะรวมตัวกันเพื่อกิจกรรมที่ไม่เกี่ยวข้องกับการเมือง เพราะเกรงว่าทหารอาจใจชื้นหรือเข้าใจผิดว่าเป็นกิจกรรมทางการเมือง ยกตัวอย่างเช่น ชุมชนที่ เชื่อว่าคนรักภัยบ้านเกิด ('ครบก.') ในจังหวัดเลย ซึ่งได้เข้าร่วมต่อต้านเหมืองทองคำในภาค ตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทยกล่าวกับ ICJ เมื่อเดือนมิถุนายน พ.ศ. 2557 ว่าการที่ คสช. สั่งห้ามการชุมนุมทางการเมือง สร้างความหวาดกลัวให้กับพวกเขาหากต้องการจัดกิจกรรม ชุมชนเพื่อพูดคุยถึงปัญหาของชุมชนที่ไม่เกี่ยวกับการเมือง ในวันที่ 18 ธันวาคม พ.ศ. 2559 สมาชิก ครบก. เจ็ดคนเข้ารายงานตัวกับเจ้าหน้าที่ตำรวจหลังจากถูกเรียกเจ้าหน้าที่ตำรวจกล่าวหา ว่าพวกเขาละเมิด พ.ร.บ.การชุมนุมสาธารณะ โดยไม่แจ้งเจ้าหน้าที่ล่วงหน้าเกี่ยวกับการรวมตัวกัน หน้าอาคารราชการ ในขณะที่เจ้าหน้าที่กำลังพิจารณาเรื่องสัมปทานเหมืองแร่เมื่อวันที่ 16 พฤศจิกายน พ.ศ. 2559¹⁵¹

¹⁴⁹ ประเทศไทย: การจับกุมในวันครบรอบรัฐประหารเป็นเครื่องเตือนใจแท้จริงถึงการปราบปรามอย่างต่อเนื่อง, AI, <https://www.amnesty.org/en/latest/news/2015/05/thailand-arrests-on-coup-anniversary-stark-reminder-of-repression/>; การจับกุมหนึ่งใน นักศึกษา 14 คนของกลุ่มประชาธิปไตยใหม่, TLHR, <https://tlhr2014.wordpress.com/tag/thailand/>

¹⁵⁰ ยกตัวอย่างเช่น ทัศนคติเพื่อประชาธิปไตย นายอานนท์ นำภา ถูกปรับเพราะไม่ได้ยื่นเรื่องขอจัดชุมนุมสาธารณะหลายชั่วโมง ล่วงหน้า สำหรับข้อมูลเพิ่มเติม กรุณาดู: <http://www.matichon.co.th/news/403843>; ในอีกคดีเกี่ยวกับผู้ประท้วงที่เดินขบวนคัดค้านมติ ของคณะกรรมการควบคุมการขนส่งทางบกจังหวัดขอนแก่นที่จะย้ายสถานีเดินรถประจำทางไปที่อื่น จำเลยคนหนึ่งถูกตัดสินลงโทษ จำคุกเป็นเวลา 1 ปีกับ 15 วัน และปรับในข้อหาจัดชุมนุมประท้วงและขัดขวางการเข้าออกสถานที่ราชการ จำเลยอีกคนหนึ่งถูกตัดสิน ลงโทษจำคุกเป็นเวลา 1 เดือนกับ 15 วัน และปรับในข้อหาเข้าร่วมการประท้วง สำหรับข้อมูลเพิ่มเติม กรุณาดู: goo.gl/W22Q0W

¹⁵¹ นักเคลื่อนไหวต่อต้านเหมือง 7 คนถูกเรียกไปรายงานตัวภายใต้ พ.ร.บ.การชุมนุมสาธารณะ, ประชาไท, กรุงเทพมหานคร. <http://prachatai.com/english/node/6795>

VII. ข้อเสนอแนะ

70. จากข้อกังวลต่างๆ ข้างต้น ICJ และ TLHR มีความเห็นว่ารัฐบาลไทยควรดำเนินการตามข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้:

การปฏิบัติตามกติกาฯ ในกรอบรัฐธรรมนูญและกฎหมาย

- ก. ยกเลิกหรือแก้ไขรัฐธรรมนูญฉบับชั่วคราวให้สอดคล้องกับพันธกรณีของประเทศไทยภายใต้กติกาฯ อันรวมถึงความสำคัญเร่งด่วนในมาตรา 44, 47 และ 48 ตลอดจนดำเนินการขั้นตอนที่จำเป็นเพื่อให้หลักประกันในการนำกลับคืนมาซึ่งรัฐธรรมนูญที่คุ้มครองและส่งเสริมสิทธิมนุษยชน;
- ข. แก้ไขร่างรัฐธรรมนูญที่ผ่านการลงประชามติเมื่อวันที่ 7 สิงหาคม พ.ศ. 2559 เพื่อให้หลักประกันความสอดคล้องกับพันธกรณีของประเทศไทยภายใต้กติกาฯ;
- ค. แก้ไข หรือหากเหมาะสมดำเนินการยกเลิกบรรดากฎหมายรวมทั้งคำสั่งและประกาศ คสช. ที่จำกัดการใช้สิทธิตามกติกาฯ ตลอดจนคำสั่ง หน.คสช. ที่ 3/2558 และ 13/2559;

ภาวะฉุกเฉิน

- ง. ยกเลิกกฎอัยการศึกในพื้นที่ที่บังคับใช้ในประเทศไทย และมาตรการฉุกเฉินอื่นๆ ที่คงอยู่ทั่วประเทศ รวมถึงบรรดากฎหมายรวมทั้งคำสั่งและประกาศ คสช. ที่จำกัดการใช้สิทธิตามกติกาฯ ตลอดจนยกเลิกการเพิกถอนสิทธิที่ได้แจ้งไว้ตามมาตรา 4 ของกติกา ICCPR;

สิทธิที่จะมีชีวิต และข้อห้ามการซ้อมทรมานและการปฏิบัติหรือลงโทษอย่างโหดร้าย ไร้มนุษยธรรมหรือย่ำยีศักดิ์ศรี

- จ. ดำเนินการสืบสวนโดยเร็ว อย่างเป็นกลาง อิสระและมีประสิทธิภาพต่อกรณีบังคับให้สูญหาย ซ้อมทรมานและปฏิบัติอย่างโหดร้ายอื่นๆ การเสียชีวิตระหว่างถูกควบคุมตัวภายใต้สถานการณ์ขัดแย้ง รวมทั้งบรรดากรณีที่ถูกกล่าวมาข้างต้น;
- ฉ. ให้การเยียวยาและชดเชยความเสียหายอย่างมีประสิทธิภาพแก่ผู้เสียหายและครอบครัวเท่าที่เกี่ยวข้อง และดำเนินขั้นตอนที่จำเป็นทั้งหลายเพื่อนำตัวผู้กระทำความผิดเข้าสู่กระบวนการยุติธรรม;
- ช. แก้ไขร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการซ้อมทรมานและการบังคับให้สูญหาย เพื่อให้หลักประกันความสอดคล้องกับพันธกรณีของประเทศไทยภายใต้กติกา CAT และ ICPPED;

สิทธิในเสรีภาพและความปลอดภัยของบุคคล การปฏิบัติต่อบุคคลผู้ถูกกลั่นแกล้ง เสรีภาพ สิทธิที่จะได้รับการพิจารณาคดีอย่างเป็นธรรมและความเป็นอิสระของตุลาการ

- ซ. บังคับใช้กระบวนการจับกุมและคุมขังที่ยึดถือกฎหมายและมาตรฐานสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศ รวมถึงข้อกำหนดที่ว่าจะต้องนำตัวผู้ต้องคุมขังทุกคนไปปรากฏต่อหน้าผู้พิพากษาโดยเร็วเพื่อโต้แย้งเรื่องความไม่ชอบด้วยกฎหมายของการคุมขัง สภาพการคุม

ขัง และสิทธิที่จะถูกควบคุมตัวในสถานที่คุมขังซึ่งเป็นที่ยอมรับอย่างเป็นทางการ;

- ณ. ให้หลักประกันค้ำจุนสิทธิที่จะได้รับการพิจารณาคดีที่เป็นธรรมของผู้ถูกคุมขัง ผู้ต้องสงสัย และผู้ถูกกล่าวหาทุกคน ตลอดจนสิทธิที่จะได้พบทนายความโดยพลัน;
- ญ. ถ่ายโอนบรรดาคดีพลเรือนที่ต้องถูกพิจารณาคดีในศาลทหารไปยังศาลพลเรือน สั่งให้มีการพิจารณาคดีใหม่ในศาลพลเรือนสำหรับพลเรือนที่ต้องคำพิพากษาของศาลทหารว่ามีความผิด และแก้ไขกฎอัยการศึกและพระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. 2498 เพื่อห้ามการดำเนินคดีกับพลเรือนในศาลทหาร;
- ฎ. ให้หลักประกันว่าในทุกคดี รวมถึงการดำเนินคดีกับบุคลากรทางทหาร หากจำเลยถูกกล่าวหาว่าละเมิดสิทธิมนุษยชนอย่างร้ายแรง อาทิ การสังหารนอกกฎหมาย การบังคับให้สูญหาย และการซ้อมทรมาน จะต้องพิจารณาคดีเหล่านี้ในศาลพลเรือน;

เสรีภาพในการแสดงออกและการสมาคม และสิทธิในการชุมนุมโดยสงบ

- ฎ. ยกเลิกมาตรา 326 ถึง 328 ของประมวลกฎหมายอาญาซึ่งบัญญัติให้เสรีภาพในการแสดงออกเป็นความผิดทางอาญาทั้งนี้ เพื่อให้เกิดความสอดคล้องกับพันธกรณีของประเทศไทยในด้านกฎหมายระหว่างประเทศภายใต้กติกาฯ;
- ฐ. แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา 14 ของ พ.ร.บ. ว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ เพื่อให้หลักประกันว่าจะไม่ถูกนำมาใช้เพื่อทำให้เสรีภาพในการแสดงออกเป็นความผิดทางอาญา ไม่ว่าในสถานการณ์เช่นใด;
- ฑ. แก้ไขมาตรา 112 ของประมวลกฎหมายอาญา เพื่อให้สอดคล้องกับพันธกรณีของประเทศไทยในด้านกฎหมายระหว่างประเทศภายใต้กติกาฯ;
- ฒ. ให้หลักประกันว่าจะไม่นำมาตรา 116 ของประมวลกฎหมายอาญามาใช้ดำเนินคดีกับบุคคลใดที่ใช้สิทธิมนุษยชน รวมถึงเสรีภาพในการแสดงออกและการสมาคม;
- ณ. แก้ไข หรือหากสมควรยกเลิกบรรดากฎหมายและคำสั่งรวมทั้งประกาศ คสช. และที่สำคัญเร่งด่วนคือคำสั่ง หน.คสช. ที่ 3/2558 และ 5/2558 ซึ่งกีดกันไม่ให้สิทธิมนุษยชนและเสรีภาพในการแสดงออกและการสมาคมบังเกิดประสิทธิผล;
- ด. อนุญาตให้มีการจัดกิจกรรมทางการเมืองและสังคมโดยสงบ ซึ่งเป็นการสอดคล้องกับสิทธิของเสรีภาพในการแสดงออก การชุมนุมและสมาคมอย่างสงบ โดยตระหนักว่ากิจกรรมดังกล่าวเป็นองค์ประกอบสำคัญของสังคมเสรีประชาธิปไตย; และ
- ต. ยุติการพิจารณาคดีทั้งปวงต่อบุคคลที่เผชิญกับการสืบสวน การตั้งข้อหา หรือการฟ้องร้องเพียงเพราะพวกเขาใช้สิทธิภายใต้กติกาฯ และให้การเยียวยาพร้อมค่าชดเชยตามความเหมาะสม